G. M. MURGOCI

Valea Teleajenuluĭ

DESCRIERE ÎN VEDEREA

EXCURSIUNILOR

CU UN ADAUS DESCRIPTIV ŞI INFORMATIV

DE

N. IORGA

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

VĂLENIĬ-DE-MUNTE

Editura Tip. „NEAMUL ROMÂNESC", soc. cooperativă

1909.

G. M. MURGOCI

Valea Teleajenuluĭ

DESCRIERE ÎN VEDEREA

EXCURSIUNILOR

CU UN ADAUS DESCRIPTIV ŞI INFORMATIV

DE

N. IORGA

VĂLENII-DE-MUNTE

Tipografia „NEAMUL ROMÂNESC", societate cooperativă

1909.

VALEA TELEAJENULUĬ

DESCRIERE ÎN VEDEREA

EXCURSIUNILOR.

De supt vîrfurile Zăganuluĭ (saŭ Ciucaş, 1952 m.), de printre stîncile povîrnişurilor şi de pe coastele răpezĭ ale acestuĭ masiv, ies la iveala izvoare puternice, care, rostogolindu-se peste clinele munteluĭ şi prin văgaşurĭ pietroase, se adună din toate părţile pentru a da început apeĭ Teleajenuluĭ.

Valea pe care porneşte Teleajenul, adîncă chiar de la obîrşie, cînd maĭ largă, cînd maĭ strîmtă, dar totdeauna ademenitoare prin umbra eĭ răcoroasă, se deschide de-a dreptul spre Miazăzi, dînd apeĭ un curs aproape paralel cu al Prahoveĭ; cum aceasta, în cîmpie, se coteşte spre Răsărit, vine şi prinde în drumul eĭ valurile domolite ale Teleajenuluĭ.

Aceste două văĭ surorĭ au multe caractere asemenea : originea şi trecutul lor foarte depărtat

în timpiĭ geologicĭ, rolul ce au jucat ele în stabilirea și dezvoltarea neamuluĭ romănesc, importanța ce aŭ avut în dezvoltarea noastră economică, și altele multe, au făcut să fie numite cu drept cuvînt, iar nu numaĭ din causa confluențeĭ lor, «văĭ surorĭ». În timpul din urmă însă Prahova a luat un neașteptat avînt, s'a înnălțat și se înnalță mereu într'o potrivită splendoare; peste valea Teleajenuluĭ, din contra, parcă s'a întins un văl de desconsiderare, deși ea se presintă unuĭ cercetător conștiincios, cu acelașĭ multiplu interes ca și Prahova [1].

Pornind din inima Carpaților, ea taie adînc

[1] O intîmplare de nimic a făcut ca balanța economică să se decidă pentru Prahova, și merită să fie istorisită. La 1867, pe cind M. S. Regele Carol cutreiera țara, și-șĭ căuta un loc în munte pentru un lăcaș de vară, a venit și pe valea Teleajenuluĭ, care i-a plăcut mult, căcĭ este mult maĭ poporată ca Prahova și avea un drum mare și ușor ce ducea prin Săcele la Brașov. Într'o dimineață cind M. S. doria să plece din Vălenĭ la Cheia, să vadă locul ales, toată lumea era gata de plecare, călărĭ, în curtea d-luĭ X., mare proprietar. Un alt proprietar vecin, d. Y., ce era călare pe un cal splendid, se tot învirtia în jurul M. S. Domnitoruluĭ, ca să-șĭ arăte calul. De-odată calul se aruncă în calul Domnitoruluĭ, și lovește chiar pe M. S. Domnitorul la picior, din care causă s'a aminat excursia. Măria Sa a stat vre-o treĭ zile în pat, iar după aceia a plecat din Vălenĭ fără a se maĭ întoarce. Și așa s'a intîmplat că valea Prahoveĭ să aibă parte de căĭ ferate, de orașe industriale, de stațiunĭ incîntătoare, etc.

straturile pămîntuluĭ şi ni arată astfel alcătuirea luĭ; între munţĭ e strîmtă pentru că s'a format în pripă, aşa că apele n'au avut răgaz să mănînce şi'n lăturĭ, ci tot în afund. De la o vreme, după ce se uneşte cu Teleajenelul, valea se maĭ deschide, dealurile se depărtează în lăturĭ şi aŭ o altă presintare, parcă n'ar fi făcute din aceiaşĭ piatră — şi nicĭ nu sînt. Dealurile se maĭ strîng odată, maĭ jos de tîrgul Văleniĭ-de-Munte, dar nu aŭ tărie, căcĭ nu departe, maĭ la vale, apele se răsfiră într'o albie largă, săpată numaĭ la cîţĭva metri în jos, din faţa cîmpieĭ munteneştĭ.
Pănă a nu se fi făcut linia ferată Ploieştĭ-Predeal, valea Teleajenuluĭ servia aproape exclusiv drept cale de comunicaţie între Ploieştĭ şi Braşov. Satele marĭ şi foarte poporate de dincoace de graniţă, cît şi cele de dincolo, Săcelele, ni denotă o poporaţie intensivă din timpurĭ vechĭ, căcĭ azĭ lumea nu e atrasă aproape prin nimic în susul acesteĭ văĭ. Cu toate că în valea Prahoveĭ calea ferată, staţiunile de vară, multele fabricĭ, etc., chiamă şi ocupă o mulţime de lume de la nòĭ şi din străinătate, totuşĭ valea Teleajenuluĭ numără ca şi valea Prahoveĭ aproape 270 de locuitorĭ pe chilometru patrat; văile Prahoveĭ şi ale Teleajenuluĭ sînt cele maĭ poporate din Ţara-Românească. Astfel fiind, nu e de mirare, ca, făcîndu-se linia ferată Ploieştĭ—Văleniĭ-de-

Munte, valea Teleajenuluĭ să iea iarăşĭ înnainte văiĭ Prahoveĭ.

Pentru turist, valea Teleajenuluĭ are maĭ mult farmec ca a Prahoveĭ: aci prea s'a amestecat mîna omuluĭ, prefăcînd natura; acolò amestecul omuluĭ maĭ nu se bagă de seamă, natura e maĭ vie, maĭ în armonie cu sufletul nostru. Pe tăpşanurĭ largĭ şi întinse de-alungul rîuluĭ se înşiră sate marĭ, dar modeste în presintarea lor; din văile laterale sclipesc turlele înnoite ale vre uneĭ bisericĭ vechĭ, iar pe creasta dealuluĭ albeşte cîte o casă mare, de proprietar maĭ cu dare de mînă. Unde se unesc afluenţiĭ maĭ însemnaţĭ aĭ Teleajenuluĭ, orizontul se deschide, şi pe valea nouă se presintă vederiĭ un colţ de ţară, parcă şi maĭ mîndru, şi maĭ cu farmec ca acele de pănă acum.

Aceasta este valea peste care de cîtva timp s'a întins umbra văiĭ Prahoveĭ; dragostea ce avem pentru tot pămîntul Patrieĭ noastre, ne obligă să fim dreptĭ şi să ne încercăm să punem în adevărată lumină, importanţa şi frumuseţile fiecăriĭ regiunĭ, ale fiecăruĭ colţ de pămînt.

Şi, pentru că în această materie nu putem să judecăm pănă n'am văzut, daŭ aci cîteva îndrumărĭ acelora cari vor dori să visiteze şi să cunoască *de visu* variata şi încîntătoarea vale a Teleajenuluĭ. Lacunele ce presintă această schiţă de calauză prin valea Teleajenuluĭ, să nu fie

causă de supărare şi descurajare pentru visitator, ci motiv de-a o complectà şi-a o face pe deplin folositoare acelor ce-ĭ vor urmà pe aceiaşĭ cale. De altfel cel care a văzut valea Teleajenuluĭ, va ţine, s'o maĭ vadă şi altă dată.

Sînt două drumurĭ pentru a întra în valea de sus a Teleajenuluĭ:

I. Pe calea ferată: Ploieştĭ-Buda-Poianà-Slănic.

II. Ploieştĭ-Văleniĭ-de-Munte-Izvoarele-Mînecĭ.

I.

PLOIEŞTĬ-SLĂNIC (PRAHOVA).

Din gara Ploieştĭ (Restaurant renumit), pleacă trenul direct spre Slănic de două orĭ, zilnic: la 9.15 dimineaţa, şi 7 seara; ajungînd la 10.40, resp. 8.25; întoarcerea din Slănic la 7.10 dimineaţa şi 4.15 p. m., ajungind la Ploieştĭ la 8.20, resp. 5.23.

Pe timpul veriĭ, Dumineca şi sărbătoarea se daŭ bilete de plăcere, dus şi întors, cu 50% reducere din orĭce staţiune, valabile de Sîmbătă seara până Lunĭ dimineaţa, saŭ din ajunul serbătoriĭ seara, pănă a doua zi dimineata după serbătoare.

Trenul, plecînd din gară, ocoleşte oraşul pe la S. V., pe lîngă reservoarele de petroliu ale diferitelor fabricĭ, pe lîngă fabrica C. F. R. de creosotat traversele, ocoleşte maĭ pe departe casarmele călăraşilor şi apoĭ în linie dreaptă ajunge la Buda, trecînd pe lîngă locul de tir (la stînga), etc. Înspre apus, în margenea crînguluĭ luĭ Bot, ce se vede, sînt reservoarele de apă pentru alimentarea Ploieştilor. Pănă la Buda trenul urmează linia Ploieştĭ-Predeal, întinsă peste şesul dintre Prahova şi

Teleajen. Privind pe dreapta se văd, nu departe, dealurile dintr'o parte şi alta ale Teleajenuluĭ, maĭ în fund se contureazǎ creasta munţilor înnalţĭ; spre N. V. se zăresc *Bucegiĭ*, despicaţĭ de valea Prahoveĭ. Maĭ aproape avem viile de la Păuleştĭ, în mijlocul cărora albeşte pe coasta dealuluĭ *biserica de la Cocoreştĭ*. La poalele dealuluĭ se văd reservoriile, roşiĭ şi albe, de petroliu de la *Găgenĭ*.

În faţa găriĭ *Buda* sînt magaziile, şi, spre apus, ferma d-luĭ G. Cantacuzino. De la Buda trenul urmează o linie laterală spre Nord, taie un colţ de pădure, şi, după ce răzbate cîmpia netedă, trece prin rîul Dîmbul, care duce prea puţină apă, poposeşte la margenea dealurilor, la halta *Găgenĭ*. În partea stîngă se ridică dealul Ţintea, cu satul *Ţintea*, la poalele despre Miazăzi, cu viĭ, şi cu case răslete pe coaste şi pe muche. Casa din vîrf a fost casa d-luĭ profesor Voinov, dar a vîndut-o; maĭ jos de ea se vede pepiniera Statuluĭ de la Ţintea; spre apus se zăresc casele de la *Livezĭ*, aşezate pe un mic deal, constituit dintr'un sîmbure de sare, în parte scobit şi erodat de ape. Maĭ la Apus, printre livezĭ şi grădinĭ, albesc bisericile de la *Băicoiŭ* (7 km. de Găgenĭ, 5 km. de la gara Băicoiŭ de pe linia Ploieştĭ-Cîmpina-Predeal), localitate renumită pentru izvoarele de petroliu. Pănă maĭ dăunăzi se vedea, în curtea d-luĭ Filipescu, bolborosind noroiul, din margenea

unuĭ lac noroios, frămîntat de gaze hidrocarbonate; proprietarul pusese o ţeavă aicĭ şi-ĭ dase foc la capăt, iar gazele ardeaŭ încontinuu. Acum turle de sonde se înnalţă dintre pîlcurile de copacĭ verzĭ. Din toate cîte se văd nu aŭ fost producătoare decît prea puţine; dar, după dealurĭ, în valea Dîmbuluĭ, sînt sumedenie de sonde, care aŭ dat şi 10 şi 30 de vagoane de păcură, pe zi.

Pe dreapta căiĭ ferate se vede la vre-un chilometru dealul de la *Păuleştĭ,* care, de altfel, este o terasă cu o clină foarte repede, de-asupra aproape orizontală. La poale e *satul Găgenĭ,* pe coastă sînt răsfirate case ţărăneştĭ, iar pe creasta terasei, într'o posiţiune încîntătoare, se află casa d-luĭ Băicoianu. Regiunea ar fi nespus de plăcută, dacă nu s'ar resimţi puternice curente, care suflă aproape neîntrerupt din spre valea Teleajenuluĭ spre cîmp. Reservoriile de petroliu, albe şi roşiĭ, din gară şi din sat, vagoanele-cazan înpăcurite de pe linie, băltoacele de păcură şi mirosul eteric ce umple atmosfera, ni spun că ne-am apropiat de o importantă regiune petroliferă.

De la Găgenĭ maĭ la Nord intrăm în pădurea Mărgineanca.

La ieşirea din pădurea de stejar sîntem în gara Plopenĭ, mult maĭ însemnată, atît prin localitatea plăcuta, maĭ ales cu privire asupra teraselor împădurite dinspre Miazăzi, cît şi prin faptul că pană aicĭ vine o conductă de petrol de la Buş-

tenarĭ, centrul cel maĭ important, până acum, în exploatarea petroliuluĭ.

În dosul găriĭ o cîrciumă ordinară. Confort maĭ bun în sat la d. Nae Ştefănescu, lîngă fabrica de petroliu; han bine asortat, cu mîncare, băutură şi locurĭ de dormit.

Satul Plopenĭ e la 1 chilometru de gară, pe lunca Misleĭ, la confluenţa cu Teleajenul. E sat frumos, nu numaĭ pentru că are fabrica de petroliu a Societăţiĭ «Colombia», cu dependinţe şi locuinţe frumoase, dar şĭ casele ţărăneştĭ sînt îngrijite, curaţe, şi de o aparenţă maĭ plăcută, maĭ bogată. Dincolo, peste Teleajen, la 2 chilometri este *mănăstirea de maicĭ Zamfira*, aşezată pe terasa inferioară a Teleajenuluĭ. La Plopenĭ orizontul este foarte lărgit: la Răsărit, peste Teleajen, dealurile încep a se ridica de-abia la o distanţă de 6-7 km., dincoace se deschide valea Misleĭ, foarte largă, puţin undulată, mărgenită în depărtare de dealurile petrolifere de la Buştenarĭ şi Bordenĭ.

Pîrîul Mislea se formează din două gîrle, care se unesc chiar lîngă podul căiĭ ferate: una e Mislea (propriu-zisă), ce vine din spre Apus printr'o vale largă, presărată cu multe sate: *Cocoreştiĭ, Bordeniĭ, Mislea,* etc. Pe culmile dintre izvoarele Misleĭ e răspîndit satul *Buştenarĭ,* localitate renumită pentru avuţia eĭ petroliferă. Maĭ multe conducte de petrol aduc produsul pămîntuluĭ, scos prin nenumărate sonde, până la fabrica din Plopenĭ, la reservoriile din Gă-

genï și la numeroasele fabricï din Ploieștï. A doua gîrlă e *Coșmina*, și vine din spre Nord, dintr'o vale îngustă și rîpoasă, pe care totușï s'aŭ așezat satele: *Vulcăneștï*, *Cosminele*, etc.

Trenul, trecînd podul peste Mislea, întră în pădurea Găvăne, și apoï peste 1 km. iese în lunca *Vărbilăuluï*, tocmaï unde aceasta se unește cu Teleajenul. În dreptul satuluï *Dumbrăveștï* e podul peste Vărbilăŭ, pe care trece calea ferată. De aicï încolo, calea ferată se menține pe partea stîngă a apeï, pe o terasă mijlocie ce alungește rîul în lungul luï. Adesea, din causa îngustimiï terasei și a arcuiriï podișuluï, calea ferata se apropie de maï multe orï de malul podișuluï, aproape orizontal, care separă Vărbilăul de Teleajen.

La *Mălăieștiï-de-sus* malul podișuluï se apropie printr'o creastă foarte mult de apa Vărbilăuluï, așa încît calea ferată de-abia îșï face loc. În malul tăiat pentru lărgirea drumuluï se văd straturile fundamentuluï, constituit din argile, gresiï și nisipurï. Inclinațiunea mare a acestor straturï arată că regiunea a suferit numeroase dislocărï, care aŭ făcut ca aceste straturï, din orizontale, să devie aproape verticale. După felul animalelor ale căror resturï solide se găsesc în aceste straturï și altele asemenea din această regiune, geologiï aŭ dedus că ele s'aŭ format prin depunerea mîluluï, nisipuluï și pietrișuluï dintr'o Mare cu

apă dulce, care, odată, de mult, în trecutul pămîntuluĭ, se întindea de la poalele Carpaţilor pănă la poalele sudice ale Uraluluĭ. Această Mare, din care maĭ pe urmă aŭ rămas ochiurĭ ca Marea Caspică şi Marea Neagră (numită în vechime Pontus Euxinus) s'a denumit de geologĭ «Marea Pontică».

Straturile pămîntuluĭ n'au rămas însă aşa aşezate cum s'aŭ depus în Mare, ci s'au îndoit, s'au rupt, şi s'aŭ mîncat de apă, lăsînd pe multe locurĭ să se vadă straturĭ şi maĭ vechĭ. Mulţămită acesteĭ frămîntărĭ a scoarţeĭ pămînturilor avem zone şi liniĭ de pe care ţîşneşte păcura afară, din straturĭ foarte adîncĭ.

Trenul parcurge pe această terasă satele *Sfirlăneştĭ* (imediat după ce trece podul peste Vărbilăŭ), *Coţofeneştĭ* şi *Poiana*, unde se opreşte iarăşĭ cîteva minute.

Maĭ la vale de gara Poaina se deschide, din spre răsărit, valea *Bisericiĭ*, numită aşa din causă că biserica satuluĭ e chiar pe această vale. Cînd s'a săpat pentru facerea podişciĭ, peste care trece calea ferată la gura acesteĭ văĭ, s'a dat în pămînt de un sîmbure puternic de sare. Lîngă gară, spre Miazăzi, este fabrica de ipsos a d-luĭ Pietro Axerio. În faţa găriĭ, puţin la dreapta, a fost o exploatare însemnată de petrol; puţurĭ ordinare, pline totdeauna pănă 'n gură, dădeau păcură maĭ mult decît se putea extrage. Aŭ fost puţurĭ ce aŭ dat

peste 1.300 de vagoane de păcură. Regiunea a fost descoperită şi exploatată de d. ing. E. Baum, dar aŭ venit Englesĭ fără tragere de inimă de lucru şi aŭ compromis totul. În dosul găriĭ e cîrciuma luĭ C. Ionescu, cu băutură, mîncare şi loc de dormit.

Din Poiana putem merge uşor la *Vălenii-de-Munte*. Şoseaua pleacă de la gară spre Miazăzi, suie în cotitură malul podişuluĭ, străbate pădurea de pe podiş printr'o aleie tăiată regulat spre N. E., scoboară în valea *Bughilor*, trece printre *Gorganul* şi *Dealul Curmătura* şi iese pe terasa mijlocie a Teleajenuluĭ, unde se uneşte cu şoseaua mare Ploieştĭ-Vălenĭ. Drumul din Poiană pănă în Vălenĭ se face în treĭ sferturĭ de ceas. Pe margenea podişuluĭ din spre S. este o sondă a Societăţiĭ germane Poiana, condusă de cunoscutul inginer Baum. În Valea Berileĭ s'aŭ început nişte puţurĭ; pe Valea Vlăscenilor aŭ fost puţurĭ ce aŭ dat multă păcură.

De obiceiŭ sînt trăsurĭ şi briştĭ în gară maĭ la fiecare tren, dar maĭ bine este de comandat din vreme (prin telegraf saŭ telefon) la d. Ghiţă Grădinaru, birjar în Vălenĭ. Se plăteşte, pentru drumul de la Poiana la Vălenĭ, 4 leĭ de persoană, şi cîte un leu pentru fiecare persoană 'n plus. Cu ziua, cam de fiecare 20 klm. 10 leĭ. La trenul de dimineaţă din spre Ploieştĭ (11 oare) şi seara din spre Slănic (4 oare) este o trăsurică a poşteĭ, ce aduce şi iea corespondenţa, şi care face şi serviciul de pasagerĭ: plata după învoială, cam 1.25 — 1,50 leĭ de călător.

Pentru pedeştri e un drum maĭ scurt şi maĭ frumos: prin valea Bisericiĭ, chiar din dosul găriĭ, pleacă o potecă prin pădurea Cazacu, peste podiş, iese la Bughile-de-jos, urmează strada acestuĭ sat, iar de la Biserică trece apa şi suie pe podiş, pe o potecă care, de departe, se vede albind de-a curmezişul rîpiĭ. După vre-un klm. în lungul podişuluĭ scoborĭ de-a dreptul în Văleni. Drumul ţine $1^1/_2$ oră.

De pe podişul dintre Bughĭ şi Vălenĭ se deschide un orizont larg, in care sint multe lucrurĭ de băgat in seamă:

Spre N. se continuă podişul ca o prispă lată, tăiată pe icĭ pe colea de ape, dar totuşĭ destul de evident; maĭ spre Apus se innalţă dealurĭ, şi impădurite, dar maĭ ales pleşuve, ce culminează in vîrful Păruluĭ (616 m.) şi maĭ la N. in podul Homoriciuluĭ (690 m.). Direct spre Miazănoapte se deschide valea largă a Teleajenuluĭ, care pe vremurĭ şi-a tăiat valea cu vre-o sută m. supt podiş. Cît se vede cu ochiĭ, se undulează de-o parte şi alta dealurĭ uniforme. Pe prispa joasă dintre poalele podişuluĭ şi apa Teleajenuluĭ s'aŭ aşezat sate marĭ şi frumoase. Văleniĭ-de-munte sint chiar la picioarele noastre.

Spre N. E., se deschide valea Drajneĭ, un afluent al Teleajenuluĭ, şi care se uneşte cu aceasta chiar in sus de Vălenĭ.

În faţă-ni, spre răsărit, se ridică un şir de dealurĭ, ce vin innalte şi ripoase până in margenea apeĭ Teleajenuluĭ, de parcă ar vrea să se puie de-acurmezişul văiĭ. Ele culminează «la Perĭ» (697 m.), in dreptul Vălenilor. Chiar în faţa şoseleĭ ce am descris la Gura Vitioareĭ, se văd nişte rîpe albind de nisipurile şi gresiile ce, împreună cu nişte şisturĭ şi argile, constituie aceste dealurĭ .Felul pietrelor din aceste dealurĭ ni spune că ele sint mult maĭ vechĭ ca dealurile din Sud şi ca cele din Nord, unde se găsesc cu totul

altfel de straturĭ. Studiile amănunțite aú arătat că, aicĭ, straturile geologice maĭ vechĭ decît acele ale Mărei Pontice (despre care am vorbit maĭ sus) se ivesc ca o limbă de pămint, ca un pinten, ce innaintează departe pănă la Poiana. De aceia şirul de dealurĭ de la Vălenĭ spre Răsărit pănă în valea Buzăuluĭ s'aŭ denumit «Pintenul de la Vălenĭ». Aceste straturĭ avute in petroliu (la Gura Vitioareĭ aŭ fost şi exploatate) aŭ fost scoase din fundament prin presiunĭ colosale, intocmaĭ cum iese simburele uneĭ prune cind o presăm.

În spre Miazăzi, constatăm la Scăioşĭ, sat pe prispa Teleajenuluĭ, că valea Teleajenuluĭ se gitueişte intre dealurile din stinga şi podişul din dreapta. Podişul acoperit de pădure la S. de şoseaua Poianeĭ pănă la Scăioşĭ şi maĭ la vale e la un nivel cam cu 50 m. maĭ jos decît podişul din N. Poianeĭ şi de la Bughĭ, pe cind intre acest podiş şi terasa lată pe care e orăşelul Vălenĭ, nu e niclo diferență de nivel. De sigur că, pe cind Teleajenul curgea de-supra teraseĭ actuale a Vălenilor, pe cînd el işĭ tăia albia în podişul de de-asupra Poianeĭ şi Bughilor, pe-atuncĭ Teleajenul nu-şĭ trimetea apele prin gitul de la Scăioşĭ, ci-şĭ rostogolia undele peste actualele «Podurĭ» dintre Scăioşĭ şi Poiana, în spre Mălăieştĭ, unde se unia cu Vărbilăul.

Maĭ tirziŭ s'a deschis gitlejul de la Scăioşĭ, curmind dealurile şi schimbind drumul Teleajenuluĭ. Din acest curs vechiŭ al Teleajenuluĭ, aŭ rămas numaĭ pietrişurĭ pe podurĭ, in care pietrişurĭ se găsesc adesea oase de animale ante-diluviane.

De la Poiana, în sus, trenul parcurge o regiune maĭ sarăcăcioasă, dealurile pe poale sînt rîpoase, văile pline de pietriş şi nisip, iar vara paturile rîurilor albesc de sare. Am întrat într'o regiune salíferă, în *basinul Slănicului*. De la satul *Vărbilău*

trenul părăseşte valea Vărbilăuluĭ, ce se coteşte spre N. V. şi se închide departe între dealurĭ, presărate cu sate multe ca: *Livadea, Stefeştĭ, Strımbenı*, etc. Calea ferată apucă pe valea *Slănicului*, şi maĭ sărăcăcioasă în podoabe şi maĭ pleşuva şi pietroasă ca a Vărbilăuluĭ; e semn ca ne apropiem de stâncĭ de sare, care rasping aproape orıce vegetaţie, în special pe cea arborescenta. Pe lingă sărătura pietrelor maĭ intervine şi mobilitatea soluluĭ: nisipurĭ şi pietrişurĭ ce se darîmă uşor, argile ce se crapa şi alunecă la vale; etc., toate contribuiesc pentru a mări impresiunea de sărăcie, maĭ ales în timpul de vară, tîrziu. În schimb, primăvara aduce în livezı mănunchiurĭ înveselitoare de florĭ albe în pomiĭ roditorĭ, pe margenea gardurilor se înşiră copaciĭ verzĭ, şi culturile, fixate cu trudă şi răbdare, îmbracă regiunea într'o mantie pitorească. În special e o splendoare cînd pruniĭ sînt în floare; se pare că ninsoarea a căzut numaĭ în livezĭ şi chiciura s'a prins să împodobească pomiĭ încă săracĭ în verdeaţă; mirosul îmbătătător nĭ spune că nu e ninsoare în pomĭ, ci florĭ. Trenul, după ce trece pe partea dreaptă a Slaniculuĭ, face o mică oprire la *Prăjanĭ* (în faţa uneĭ cîrciumĭ); şi maĭ parcurge încă vre-o 5-6 km. pănă la Slănic, staţiunea terminus.

Slănicul (45 km. de la Ploieştĭ, nivelul 389 m. la staţia C. F. R.), e un orăşel înşirat şi răsfirat de o parte şi de alta a apeĭ al căriĭ nume îl poartă; poporaţia, peste 5.000 de suflete, agricultorĭ şi ciocănaşĭ în salină. Are două bisericĭ maĭ vechĭ: Sf. Ioan Botezătorul (1724, refăcută la 1774), şi Sf. Gheorghe (1732). În oraş e un penitenciar de deţinuţĭ până la 5 anĭ; frumoase lucrurĭ manuale de vînzare într'un magazin de la intrare. Staţiune balneară cercetată vara pentru băĭ de sare şi ĭod. Din păcate, instalaţiĭ, încă primitive, sînt numaĭ la *Baia Baciuluĭ*, o baĭtă în spre Apusul oraşuluĭ, la poalele coasteĭ Goreanuluĭ, lîngă Ocna părăsită. Instalaţiunile de la *Baia Verde*, de peste apă, în faţa găriĭ, sînt aproape surpate şi stricate.

Hotele: Popescu, 1 leu camera; *Restaurant*: I. Popescu, vara: grădină şi salon de represintaţiĭ; Rădulescu; V. Pătraşcu, lîngă gară, bere proaspătă. În timpul sesonuluĭ de băĭ toţĭ ţeraniĭ maĭ chiaburĭ îşĭ aranjează o cameră-două pentru visitatorĭ. Slănicul are ca punct principal de atracţie interesantele *saline*, ocne vechĭ şi noua, cele maĭ minunate în ţară noastră.

Visitarea salineĭ se poate face în toate zilele de lucru, în zile de sărbătoare numaĭ pentru societăţĭ, cu o intervenţie prealabilă la Regie.

Taxe de plată: 1) cu ascensorul: o taxă constantă de 3 leĭ, plus pentru fiecare persoană cîte 1 leŭ; 2) pe scărĭ:

pentru una saŭ două persoane, 2 leĭ de persoană: pentru grupe maĭ numeroase de doĭ, cîte 1.50 leĭ de persoană. Sînt maĭ multe casurĭ de scutire şi reducerĭ de taxe (pentru studenţĭ, elevĭ în grupe, specialiştĭ, geologĭ, etc.).

Sarea s'a exploatat în Slănic din timpurĭ foarte vechĭ, şi în multe părţĭ s'aŭ săpat ocne de sare, căcĭ două marĭ masive (probabil în continuitate) s'aŭ constatat în subsolul dealurilor Slăniculuĭ. *Baia Baciuluĭ* (10 minute de la gară) nu e decît locul «ocneĭ de la Mihaĭ Olteanul», care, după ce s'a părăsit, s'a dărîmat, şi în groapa aşa născută s'a adunat apă sărată, scursă de pe «Sturiĭ de sare», ce o mărgenesc spre Apus. În inima acestor sturĭ e săpată «ocna părăsită». Privind-o pe deal, din margenea guriĭ, e foarte adîncă, de formă conică, largă în diametru de vre-o 20 m., iar adîncă de vre-o 40 m., pănă la suprafaţa apeĭ, căcĭ din ploĭ se adună apă aşa de multă, încît nu seacă niciodată. Apa-ĭ verde, foarte concentrată, iar adîncimea supt nivelul apeĭ maĭ merge vre-o 10—15 m.

Din spre Baia Baciuluĭ sturiĭ de sare sînt răzbiţĭ de o galerie (12 metri lungime), ce-şĭ deschide gura cu vre-o 10 m. de-asupra niveluluĭ apeĭ. Aicĭ e o instalaţie pentru a scoate apă din ocnă şi a alimenta Baia Baciuluĭ în timpurĭ de secetă. Apa, pe lîngă clorură de sodiu, are cantităţĭ micĭ de calciu, magnesiu, fier, brom şi iod. Apa e aşa de concentrată în sărurĭ, încît omul nu se afundă în ea.

Alăturea de gura ocneĭ părăsite maĭ se văd şi alte gropĭ, gurĭ de ocne vechĭ, maĭ puţin interesante. E de observat stratificaţia foarte cutată ce arată sturiĭ de sare, prin impurităţile argiloase ale unor straturĭ de sare; la gura galerieĭ, în stînga, se găseşte o sare roşă (colorată probabil prin hidrocarbure), iar pe suprafaţa sturilor se observă admirabilĭ «carĭ», glodurĭ născute prin disolvarea săriĭ pe anumite puncte, fenomen de erosiune interesant, provocat de apele meteorice în stînca de sare [1].

Baia Verde (peste apă, în faţa găriĭ, la 10 minute) e groapa rămasă pe urma ocneĭ *Cărbuneanu*; şi ea a fost foarte adîncă; chîar azĭ trebuie să fie de vre-o 10 m.; apa e aşa de concentrată, că omul pluteşte cu mare înlesnire în ea şi nu se afundă nicĭdecum. În jurul eĭ au fost şi alte gurĭ de ocnă, astupate saŭ distruse prin surpăturile malurilor şi viiturile rîpelor.

Demn de observat e faptul că pe coasta dealuluĭ de la Baia Verde spre Răsărit, cîteva sute de metri de la căsuţa soldatuluĭ de pază, iese dintr'un mal un izvor, «*Fîntîna rece*», cu apă rece şi bună de băut. Locul e încîntător şi e un punct de excursiune.

Salina în exploatare e peste apă, la vre-un

---

[1] Vezĭ descrierea lor de prof. I. Moisescu, «Buletinul Soc. de Ştiinţe», Bucureştĭ, 1905.

km. de gară, cam sus pe coastă. Sarea nu apare aicĭ la suprafață, dar supt stratul de argilă, la vre-o 15 m., începe stînca de sare, maĭ întăiŭ negricioasă și argiloasă, apoĭ curată albă saŭ puțin închisă. Scoborîrea în salină se face, saŭ cu ascensorul, saŭ pe scărĭ foarte bune, dar cam lungĭ pănă 'n fund (40 de scărĭ cu 451 de trepte); impresiile ce le capețĭ, șĭ la dus, și la întors, sînt neperitoare.

După ce te-aĭ așezat pe scaunul colivieĭ de descindere și după cele patru loviturĭ reglementare în clopotul dogit de atîtea loviturĭ ce tot suferă, colivia se lasă pe nesimțite în puțul strîmt și întunecos. Noroc-și Doamne ajută!

Perirea luminiĭ zileĭ și scîrțiitul scripetuluĭ ni spun singure că scoborîm în inima pămîntuluĭ; căcĭ acea lăsare lină în jos, fără frecare și fără zdruncinare, îțĭ dă impresia că pluteștĭ în aier, parcă te suĭ în sus. Cu toată lumina făcliilor noastre, e întunerec, nimic nu se maĭ vede, și nimic nu se aude prin puțul ocneĭ, în drum spre inima pămîntuluĭ.

De la o vreme niște zgomote înfundate, loviturĭ și zăngăniturĭ de ciocane, de oțel lovit pe piatră, ajung, ca un ecoŭ depărtat, și răsună în urechile noastre. E semn de muncă, e simbol de viață, și nerviĭ ni se deșteaptă; în minte ni vine armonia măreață a luĭ Wagner, cînd Wotan scoboară în locuința Niebelungilor, și inima ni fremură de emoție, de mister și de plăcere!

De-odată, în dreapta, în partea de Răsărit, se crapă zidul de stîncă de sare, și, prin zăbrelele puse în gura crăpăturiĭ, pătrund raze de lumină albăstruie. Oare se deschide iar pămîntul? Dăm de-o altă lume?... E nepriceput și așa de feeric ceia ce ni se presintă vederiĭ, că pentru un moment ni vin în minte tablourile fantastice, ce ni le fă-

ceam in copilărie, cind cetiam in basme că Făt-Frumos a ajuns «pe tărîmul cellalt».

Cu privirea incordată căutăm să pătrundem adincimea, şi, in fundul ocneĭ, in groapa largă plină de lumină electrică, zărim ființe ce se mişcă, piticĭ ce daŭ din minĭ şi strigă ceva cadențat. Strigătul monoton, vorba zgomotoasă, infundată, loviturĭ de ciocan simultane, fără ecoŭ, lumina electrică, cînd scînteietoare, cînd insuficientă, ce scaldă domul lugubru, prin colțurĭ totuşĭ plin de intunerec, umplu totul de un mister parcă de nepătruns, şi, cum noĭ plutim in sus, ni trece prin inimă un fior.

Tot maĭ deslușit şi maĭ sonor ni vine zgomotul, tot maĭ larg şi maĭ luminos ni se arată domul printre zăbrelele de lemn; piticiĭ sînt oamenĭ ca toțĭ oameniĭ, carĭ cu putere lovesc ciocanele in prispe şi bolovanĭ de sare, iar din zgomot se distinge tot maĭ clar glas de romîn, ce comandă in cor lovitura şi răsuflă in urma lovituriĭ puternice.

Am ajuns jos, gratiĭ nu maĭ sînt la spărtura in zid, iar uşa colivieĭ se deschide, şi păşim in ocnă. Un miros eteric, de petroliŭ te isbeşte maĭ intăiŭ, iar aierul ce-l respirĭ are gust, e sărat; ochiĭ ițĭ fug de de jur imprejur, că sînt aşa de multe de văzut şi incă nu ştiĭ unde te aflĭ, nu pricepĭ bine ce vezĭ. Cînd te deprinzĭ bine cu lumina, şi staĭ pe loc să-țĭ daĭ seamă de ce aĭ innaintea ochilor, atuncĭ vezĭ: icĭ movile de bolovanĭ de sare, sclipitoare pe anumite tăpşanurĭ, din care se incarcă căruțe pentru a fi scoase afară cu ascensorul; colo oamenĭ in şir, muncind să desprindă un bloc, o prispă intreagă din malul de sare; dincolo alțiĭ sapă şănțulețe ca să slăbească apoĭ prispa pentru a o desprinde uşor, iar alțiĭ sfarmă bolovaniĭ marĭ.

E o activitate neobişnuită, negîndită aicĭ in inima pămîntuluĭ; in spațiul larg insă, la lumină bună, şi cu libertate desăvîrşită. Nu sînt hoțĭ saŭ criminalĭ ceĭ carĭ lucrează, ci sînt ciocănaşĭ, oamenĭ liberĭ, bunĭ, paşnicĭ şi

activĭ. din Slănic saŭ din imprejurimi. S'a lipsit Regia aicĭ de lucrul celor osindițĭ la «munca silnică», căcĭ s'a constatat că munca 'n silă nu are spor,

De-asupra capetelor noastre părețiĭ inclinațĭ aĭ galerieĭ se string şi maĭ se. ating, ca două aripĭ ale unuĭ acoperiş de casă nemtească, ascuțită. Pe părețĭ sclipesc cristalele de sare ca mărgelele, saŭ ca picăturile de apă intr'o boltă, iar păretiĭ arată straturĭ regulate de sare, îndoite şi intoarse in fel şi chip. În unele locurĭ, in straturĭ de argilă saŭ in sare argiloasă se găsesc «ochiurĭ de sare», saŭ grămezĭ de cuibĭ de sare incoloră şi transparentă.

Planul Ocneĭ are forma unuĭ pătrat, dar până acum numaĭ două laturĭ şi vre-o treĭ colțurĭ sint săpate. Galeria principală din spre Est e de 178 m.; cea maĭ lungă este cea de Nord, şi este de 328 m.; nişte inceputurĭ de alte galeriĭ sint la capete. Sistemul este aicĭ de galeriĭ domice, care se incrucişează intre ele: de la o anumită adincime, vor merge verticale in jos, lăsind stilpĭ colosalĭ, carĭ să susție bolta; în secțiune galeriile aŭ profilul uneĭ buteliĭ. Adincimea actuală a fundamentuluĭ galerieĭ este de 100 m. de la suprafață. Sint două puțurĭ de scoborit: unul la mijlocul galerieĭ de Est şi altul in colțul de N-V.

Se scot anual peste 60.000 de tone de sare, dintre care vre-o 35.000 se exportă in Bulgaria, Serbia, etc., şi pentru aceasta lucrează zilnic cam 200,250 de ciocănaşĭ; lucrul se plăteşte cu tona de sare in bolovanĭ, ridicată sus, afară: 1.60 leĭ pe tonă; media lucruluĭ unuĭ ciocănaş bun e de 1.500 kgr. pe zi. Sarea ce se scoate din această ocnă e de două felurĭ: calitatea întâiŭ, albă, transparentă, cerută la export, şi calitatea a doua, maĭ inchisă. De altfel toată e foarte pură.

Pentru a ieşi la exterior, e de recomandat să suim pe scărĭ, căcĭ in drum avem posibilitatea să visităm şi ocna veche; scările sint multe, ce-ĭ drept, dar din distanță in distanță sint balcoane construite in deschiderea păreteluĭ

de sare şi, hodinind acolo, putem, în acelaşĭ timp, să maĭ admirăm tabloul aşa de necomun şi de minunat. Cam la vre-o 50 m. de jos în sus se face o galerie spre Apus în inima de sare, şi ne conduce în ocna veche, pe o prispă largă şi comodă, lăsată în păretele de Răsărit al ocneĭ vechĭ.

Ocna veche are forma unuĭ clopot; bolta se rătunjeşte de-asupra noastră la o înnălţime respectabilă, iar la picioarele noastre se deschide un precipiciu de nepătruns. Adîncimea totală e de 145 m.

Afară de luminile ce le avem cu noĭ, nicĭo altă rază de lumină nu pătrunde în această adevărată ocnă, uriaş cavoŭ, săpat în sarea înnegrită de fumul opaitelor de demult. Dacă Administratia dispune să se aprindă talaşĭ şi paie în diferite colturĭ ale prispeĭ, şi jos, în fundul ocneĭ, atuncĭ ocna ni apare în colorĭ fantastice, şi păretiĭ eĭ negri şi pătatĭ ne presintă un măreţ tabloŭ, straniu, de nedescris. În dreapta, pe prispa pe care stăm, se ridică o constructie de lemn, iar păretele e acoperit cu incrustatiunĭ de sare, florĭ şi draperiĭ măiestre, ce se închiagă în întunerec din apa sărată ce se prelinge pe părete. Prin mijlocul construcţieĭ de lemn atîrnă din boltă o stalactită uriaşă, o funie colosală, albă, petrificată, îngroşată prin cristalele de sare crescute unele peste altele din apa ce pătrunde printr'o crăpătură a bolţiĭ. Pentru a nu se maĭ prelinge apa pe părete s'a pus această funie, acolo, în dreptul crăpăturiĭ, şi cu timpul ea s'a transformat într'un drug de cristale, o stalactită minunată. Apa sărată ce se prelinge pe această stalactită se adună într'o cadă, pe ale căreĭ ghizdurĭ s'aŭ închegat fel de fel de florĭ de sare. Sute de stalactite şi fel de fel de incrustaţiunĭ atîrnă de jur împrejurul putiniĭ; şi împrejurimile căziĭ sînt înflorite şi acoperite cu cristale şi cruste de sare din stropiĭ ce sar cînd picură apa.

În bolta ocneĭ se vede o gaură, puţul de comunicatie cu exteriorul. Pe acolo se lăsaŭ ocnaşiĭ jos, într'un burduf

atîrnat la capătul unei funii, şi în acelaşi burduf se scotea sarea afară. Fiori ne cuprind cînd ne gîndim că de-asupra acestui abis omul plutia cumpenindu-se încoace şi încolo în burduful legat la capătul funiei. Cîte-odată funia se rupea, şi atunci, vai, ce grozăvie!

Revenind la scări, mai suim cîteva, şi ajungem la galeria de observatie din lungul ocnei actuale, pe creasta drumului scobit în sare. Aceasta e galeria de început a ocnei noi, şi ea s'a construit apoi aşa, ca să se poată merge în lungul ei.

La început, nu e duşumea pe toată lătimea, şi vedem în adîncime ameţitoare ciocănaşii lucrînd, şi auzim încă destul de clar strigătul lor cadentat. În lungul galeriei mari însă duşumeaua e dintr'un părete pănă 'ntr'altul, şi numai zgomotul de ciocane şi de glasuri înnăbuşite ni mai indică că supt tălpile noastre e ocna adîncă, că noi călcăm pe scînduri aninate la o înnălţime de peste 100 metri de-asupra fundamentului. Prin cîte-o gaură făcută în mijlocul galeriei, pentru anumite măsurări, pătrunde cîte o slabă rază de lumină; e un ochiŭ prin care putem să mai sondăm încă odată afundul ocnei, să aruncăm o ultimă privire vrednicilor oameni ce-şi cîştigă pînea în fundul acestui mormînt de sare.

Scări nu mai sînt multe pănă la suprafaţa solului, dar ele sînt întunecoase, căci salina a rămas în afund, iar razele soarelui nu străbat încă pănă aici; de la această galerie însă putem să utilisăm şi ascensorul.

Cînd razele solare ni izbesc iarăşi ochii, de abia obişnuiţi cu întunerecul, cînd vedem iar forme scăldate în lumină, şi verdeata dealurilor rîzîndu-ni înnainte, cînd auzim mişcare multă şi cîntecul păsărilor în jurul nostru, cînd respirăm aierul curat şi răcoros al orizontului larg, ni saltă inima de plăcere, simţim că reînviem. E minunat, e interesant acolo în fundul ocnei, dar tot pe faţa pămîntului e adevărata frumuseţă, căci aici e viaţa complectă.

Excursiunile ce se pot face din Slănic sînt:

La *«Fîntîna cu apă rece»* (597 m.), vîrful din fața găriĭ; $^1/_3$ oră. Vedere în Valea Slăniculuĭ și spre S. asupra întregiĭ văĭ a Vărbilăuluĭ, parcursă în drum.

La *Gorganu* (600 m.), de-asupra Băiĭ Baciuluĭ, $^3/_4$ oră; orizontul deschis în toate părțile, cu vedere frumoasă în valea Slăniculuĭ și a Vărbilăuluĭ.

La *Vulpea*, peste deal, spre Apus de Vărbilăŭ, două oare. E de trebuință o călăuză. Drumul foarte plăcut și cu vederĭ frumoase în toate părțile.

La *Măciuca* (901 m.), dincolo de valea Vărbilăuluĭ, 2 ore și jumătate. Trecînd dealul Gorganuluĭ pe la Baia Baciuluĭ, scoborĭ în apa Vărbilăuluĭ, și apoĭ suĭ coasta drept spre Apus, până în podul Berteĭ; de aicĭ apucĭ drumul spre Nord-vest până la vîrful Măciuca. E vîrful cel maĭ înnalt din regiune, și de pe el se capătă o vedere splendidă asupra tuturor dealurilor din Sud până în cîmpia Ploieștilor. Spre Nord se ridică munțiĭ acoperițĭ de pădure.

La *Cîmpina*, peste dealurĭ, excursie de două zile: una dus și alta întors. Cu călăuză. E de amintit că în acest drum se trece pe lîngă cătunul Milicești, unde este «Crucea Domnitoruluĭ», o cruce înnălțată în amintirea treceriĭ pe aicĭ a M. S. Regeluĭ Carol, în drumul săŭ de la Sinaia

la Slănic, de unde avem o priveliște frumoasă în valea Prahoveĭ și în cîmpul Ploieștilor până la Bucureștĭ. Cum acest mic monument a fost lăsat în părăginire, azĭ e aproape ruinat; ar fi bine să se păstreze vie în mintea poporului visita M. Sale și să se îngrijească de semnul ce comemorează acest monument.

La *Mănăstirea Crasna*, 3 oare. Plecînd din Slănic, luăm pe vale în sus de-alungul apeĭ; orășelul se tot rărește, casele devin tot maĭ isolate, iar drumul scoboară în albia Slănicului, plină de niște pietre verzĭ. În Plaiul *Văltaruluĭ* în dreapta, iar pe stînga, cum mergĭ pe valea *Zăpodieĭ*, se văd niște stîncĭ albe de «trînt» saŭ gips, din care se face ipsosul. De aicĭ se lua gips pentru fabrica luĭ *Axerio*, cînd era în Slănic.

Chiar din Slănic, și maĭ ales de la Baia Baciuluĭ, se vede pe partea stîngă a apeĭ un deal verde, dar acum cînd ne apropiem, vedem o creastă golașa, de o piatră verde. ce e ruptă într'un părete aproape vertical în partea despre apă. Aceasta este *Piatra Verde*, un deal constituit dintr'o piatră foarte interesantă pentru geologia regiuniĭ.

Pe timpul cînd în această regiune a Slăniculuĭ domina Marea, din care s'a depus gipsul și sarea de aicĭ și de la Doftana, etc., pe atuncĭ în Transilvania aŭ izbucnit un șir de vulcanĭ, a căror lavă, întărindu-se, a format munțiĭ Călimanĭ, munțiĭ Harghiteĭ, munțiĭ Apusenĭ, etc. Anumite pietre

din acestea s'au numit «dacite». Pulberea de lavă ridicată în atmosferă în momentul explosieĭ şi luată de vaporiĭ şi gazele ce se exalau din lavă, prin crater, s'a aşezat pe uscat sau în Mărĭ, a format straturĭ de pietre numite «cenuşe» saŭ «tufurĭ» vulcânice. Piatra de la Piatra Verde e un tuf dacitic. Cum o fi ajuns ea din Transilvania până aicĭ, nu se ştie încă; două căĭ erau posibile: prin curenţĭ de aier, sau prin curenţı de apa Mărilor.

În sus de Piatra Verde, valea Slăniculuĭ e o grădină; florĭ de tot felul, cu mirosurĭ îmbătatoare, acopăr cîmpul, coastele şi dealurile. De la un loc se façç două drumurĭ: unul, pe un pîrîiaş spre dreapta, duce sus pe Podul Homoriciuluĭ, iese la *Crucea luĭ Ghiţă* (Marigu). Aicĭ drumul acesta se bifurcă; spre Nord spre *Izvoarele*, şi spre Răsărit, de-a curmezişul poduluĭ, duce la *Homoriciŭ* (vezĭ continuarea acestuĭ drum în valea Teleajenuluĭ).

Al doilea drum ţine tot spre Miazănoapte, pe supt Piscul Steaguluĭ, iese în curmătură la *Schiuleştĭ*, străbate satul acesta (loc de popas la Tanase Bacărea), şi la capătul luĭ de Apus scoboară în apa *Crasneĭ*. După vre-o doĭ chilometri, prin albia pietroasă a Crasneĭ ajungem în dreptul mănăstiriĭ, la care suim o coastă nu tocmaĭ uşoară. Mănăstirea, aşezată pe o terasă aluvionară a Crasneĭ,

se vedea, de altfel, de departe, de cînd am ieşit în curmătura Schiuleştilor.

Biserica e veche, zidită pe la 1824; chiliile călugărilor (vre-o 5—6 la număr) o încunjoară de jur împrejur; cinci molifţi înnalţi şi frumoşi îi fac un decor foarte pitoresc şi aruncă o umbră ademenitoare în curtea sărăcăcioasă a mănăstirii.

Cînd ieşim din valea Slănicului în curmătura Schiuleştilor se face un drum direct spre Apus, tot pe culme, trece pe Dealul lui *Şerban-Vodă*, şi iese la *Poiana Rătundă*, în *Vîrful Schiuleşti* (1061 metri). De aici o vedere încîntătoare asupra întregului basin al Slănicului şi în Valea Teleajenului.

Excursiile acestea se pot face pe jos saŭ călare. Caii din Slanic se închiriază cam cu 2 lei pe zi; un om poate îngriji mai mulţi cai, şi atunci el nu se plăteşte. Omul cu ziua, 1 leŭ şi 50 bani. Pentru excursii răpezi şi visitatori numeroşi, e bine a se telefona d-lui Popescu, în Slanic, cu o zi înnainte.

II.

PLOIEŞTĬ, VĂLENIĬ-DE-MUNTE. MÎNECĬ, ZĂGANU.

Trenul Ploieştĭ-Vălenĭ pleacă din gara Ploieştĭ la 9.40, 2.15 şi 6.40 p. m. ajunge la Vălenĭ la 10.59, 3.34 şi 8.30. Pleacă din Vălenĭ la 6.40, 11.30 şi 4.30 şi ajunge la Ploieştĭ la 8, 12.50 şi 5.50. În alte timpurĭ se putea face excursiunea cu «trăsurĭ de Valenĭ»: aceste trasurĭ caracteristice plecaŭ din Ploieştĭ în fiecare zi (afară de ziua de Paştĭ, Crăciun şi Anul Noŭ) la 3 p. m. de la hotelul Călugăru. Până la Vălenĭ pentru o persoana 3 leĭ; pe seamă, 20 de leĭ. Trăsurile acestea sînt foarte marĭ, aşa că încap în ele, cu oarecare acomodărĭ, până la 10 persoane. Pentru a obţinea un loc maĭ bun, a se arvoni din vreme.

Ploieştĭ — Vălenĭ 3 ore; Ploieştĭ — Izvoare 5 oare; Ploieştĭ—Mînecĭ 6 oare; Ploieştĭ—Ogretin 6 oare.

Trenul ocoleşte oraşul pe la Răsărit, lăsînd în dreapta fabrica de pietroliŭ «Romîno-Americană». Din gara de Nord, trenul o apucă spre Nord,

merge pe lîngă fabrica de pietroliu Vega și trece Teleajenul peste pod, la Blejoiŭ.

Trăsurile de Văleni iese din Ploieștĭ prin bariera Vălenĭ, străbat șesul pe o șosea foarte bună, pe la Apus de *Ploieștiorĭ*, și scoboară în albia Teleajenuluĭ la *Blejoiu* (4 km.), sat așezat pe marginea șesuluĭ de-a lungul Teleajenuluĭ.

Teleajenul se trece prin apă cu destulă ușurință; deși rîul aicĭ este foarte lat, dar albia i. e formată de pietriș. În timpul ploilor marĭ și a creșteriĭ Teleajenuluĭ, trăsurile pleacă prin bariera Bucov, și trec Teleajenul pe podul de fier de la Bucov apoĭ urmează șoseaua de la poalele dealurilor, pe lîngă satele *Bucov*, *Pleașa*, *Balaca* și *Scăienĭ*.

Dincolo de apă e fabrica de făină *Progresul* și încă cîteva morĭ, de-a lungul unuĭ iaz derivat din Teleajen.

De la Blejoiŭ, după ce am trecut Teleajenul, urmam șoseaua din lungul maluluĭ stîng al Teleajenuluĭ, trecem pe lîngă fabrica de hîrtie, pe lîngă pepiniera de la Scăienĭ, și, la klm. 8, dăm de șoseaua ce vine din spre Bucov. În dreapta se înnalță dealurile de la Pleașa și Scăienĭ, acoperite cu viĭ și cu livezĭ încîntătoare.

La klm. 10, intrăm în satul *Lipănești*; aicĭ, în capul de sud al satuluĭ se desface drumul spre Plopenĭ. Satul e lung de 3 klm., și la un han de prin mijlocul luĭ, «la Colacul de piatră», se face

un popas de o jumătate de oară, și la dus, și la întors (băutură și gustare bunicică). De la capul de Nord al satuluĭ pleacă un drum spre Apus, la *mănăstirea Zamfira*.

La Nord de sat este o sondă a Regatuluĭ Romîn, lîngă șosea. N'a dat niciun resultat.

Șoseaua și calea ferată se aștern aicĭ în linie dreaptă pe o terasă aluvionară a Teleajenuluĭ, constituită din nisipurĭ și pietrișurĭ, aduse din munțĭ și dealurĭ, într'un timp nu tocmaĭ depărtat. Pe această terasa s'a așezat satul *Lipăneștı-Protosinghelul*, care rămîne în stînga șoseleĭ, apoĭ *Măgurelele*, pe care șoseaua le parcurge în lung, etc. Din dreptul Protosingheluluĭ se ramifică ó șosea, într'o vale larga, spre Răsărit, o depresiune ca a văiĭ Mislea între dealul Pleașa, pe lînga care trecurăm, și între șirurile de dealurĭ ale peninsuleĭ Valenĭ. De la Măgurele la deal intrăm în gîtlejul Teleajenuluĭ de la Scăioșĭ; *Coada Maluluĭ* (360 m.), ultima prelungire spre Apus a dealuluĭ din dreapta (V. Scribu 427 m.), înaintează în fața *Poduluĭ* de la Scăioșĭ (362 m.), așă de mult că valea Teleajenuluĭ n'are nicĭun chilometru de lărgime. Numaĭ șirul de case de la coada Maluluĭ se pune între șosea și apa Teleajenuluĭ.

Aicĭ e ó problemă geografică interesantă: oare Teleajenul s'a deplasat pe podișul Scăioșĭ mereŭ spre Răsărit până aicĭ, și apoĭ si-a fixat și și-a săpat albia adînc cu

aproape 100 de m. în acest podiş? Saŭ un afluent mic al Teleajenuluĭ, din spre coada malului, a mîncat malul şi dealul cu încetul. până l-a răzbit în partea de spre Scăioşĭ, şi apoĭ a prins Teleajenul, ale căruĭ ape aŭ apucat drumul acesta maĭ comod?

La Coada Maluluĭ găsim strate bogate în fosile, aĭ căror represintanţĭ se găsesc tocmaĭ în jurul Măriĭ Azovice, din care causă stratele s'aŭ numit meotice (după lacul Meotis).

De altfel Teleajenul de aicĭ în colo curge aşa lipit de dealurĭ, încît calea ferată şi şoseaua sînt nevoite să treacă apa la Scăioşĭ, pe terasa din dreapta Teleajenuluĭ, care până la Vălenĭ constituie un cîmp întins, aproape orizontal. Dincolo de apă e satul *Gura Vitioareĭ*, iar de o parte şi, alta a văiĭ, se văd malurile de gresiĭ şi nisipurĭ albe, cu intercalaţiĭ de şisturĭ menilitice şi de argile. Sînt rocele caracteristice flişuluĭ din Pintenul de la Vălenĭ. Peste dealurile acestea încolo, spre Răsărit, sînt localităţile *Maliţa, Păcureţĭ* şi *Opăriţĭ,* etc., renumite din vechime pentru izvoarele naturale de păcură. După treĭ ceasurĭ ajungem în orăşelul Văleniĭ-de-munte (27 klm.).

Văleniĭ-de-Munte (360 m.), orăşel vechiŭ (4.000 locuitorĭ), de peste 600 de anĭ, aşternut între izlazurĭ şi livezĭ de prunĭ, pe terasa din dreapta Teleajenuluĭ, unde aceasta e tăiată de pîrîul Valeanca. Cînd intrăm în orăşel, continuînd şoseaua, dăm în tîrg, parcurgem strada principală, trecem pe lîngă Şcoală, iar în sus de mănăstire trecem

pîrîul pe un pod de piatră, şi continuăm şoseaua, strada principală, înnainte încă doĭ klm. până ieşim din oraş; în partea de Nord casele sînt tot maĭ rarĭ. Treĭ bisericĭ vechĭ şi tipografia «Neamul Romănesc», condusă de d. N. Iorga.

De la pod se desface o stradă spre Răsărit, ce duce în albia Teleajenuluĭ, unde în timpurĭ bune se află o punte pe care poţĭ trece la *Fringheştĭ*; în timpul ploilor marĭ, puntea e deranjată. O alta punte e maĭ sus, în dreptul strădeĭ ce pleacă din şosea de «la Butoiŭ». Pe malul Teleajenuluĭ sînt multe livezĭ: în malul din punctul unde Drajna dă în Teleajeñ (3 klm.) se văd straturĭ de nisipurĭ, argile şi trînt (gips), ce constituie basinul Slăniculuĭ.

Hotele: Dumitru Dumitrescu (la deal de podul peste apă, pe strada principală), camera 1-1.50; dejunul, cina a cîte 1 leŭ. Magazin de coloniale jurnale, etc.

Marghioala Şt. Dumitrescu (în faţa precedentuluĭ), idem.

Fraţiĭ Morcovescu (lîngă piaţa de peşte), camera 1-1.50; dejunul, cina a cîte 1 leŭ.

Gh. Mateescu (lîngă precedentul), idem.

Mîncare în condiţiĭ ieftene se poate găsi la debitele de vin (v. reclamele la sfîrşitul cărţiĭ).

Farmacia pe strada principală, la vale de pod.

Librărie, magazin de gramofoane, etc., înnainte de pod, la stînga.

Birjarĭ: Ghiță Grădinaru (aproape de piață). Ziua 20 de leĭ; pe distanță de 20 de chilometri 10 leĭ.

Ghiță Tobăneanu, pe șoseaua Ploieștĭ. După învoială.

Trăsurĭ pentru sate se află la gară. După învoială.

Văleniĭ e renumit și pentru «țuica de Vălenĭ», ce produce. Deposite, v. reclamele.

Cînd ieșim din Vălenĭ spre Nord, șoseaua se bifurcă. Una din ramurĭ o iea cam spre N-N-E. și trece Teleajenul la satul Drajna-de-Jos și parcurge tot șirul de sate din valea Drajneĭ pe dreapta văiĭ: Drajna-de-sus, Ogretinu, Rîncezĭ, sate ce se țin aproape în șir unul de altul.

Drajna (slav. *draj*=răpede) e un pîrăŭ ce vine din spre N-E., și valea luĭ aicĭ scoate și maĭ în relief depresiunea largă a golfuluĭ Slăniculuĭ, închis între margenea munților și peninsula din Vălenĭ. Din straturile depuse în acest basin s'aŭ ridicat dealurĭ și podișurĭ; Drajna și-a fixat cursul pe la margenea de Sud, de-a lungul Pintenuluĭ de Vălenĭ.

Straturĭ de gips, precum și stîncĭ de sare (în malul Teleajenuluĭ, la Nord de Drajna) ni indică și maĭ positiv întinderea pe aceste părțĭ a basinuluĭ Slăniculuĭ.

Parcurgînd valea chiar pe șoseaua ce merge sus pe coastă, constatăm că albia afluenților Drajneĭ se ridică din ce în ce, iar de la Rîncezĭ

în spre Răsărit se întinde un podiș lat și lung, *Poiana Zeletinuluĭ*, constituit tot din pietre ale basinuluĭ salifer al Slăniculuĭ, rămas ca un prag înnalt de 546 m. între pîrîul Drajna, afluent al Teleajenuluĭ, și pîrîul Bătrîna, afluent al BîsceĬ Chiojduluĭ.

Drajna-de-jos (31 klm.) e un sat așezat pe piscul Domnuluĭ, dintre Teleajen și Drajna. În sat se găsesc casele și parcul frumos ale răposatuluĭ Filipescu Drăjneanu (azĭ ale d-neĭ Crețulescu). Aicĭ trăia boierul Alexandru Filipescu (fostuĭ proprietar al moșieĭ), ce avea un palat cu turnurĭ și parcurĭ frumoase; unele turnurĭ aŭ fost dărîmate de cutremurul de la 1802.

Biserica Sf. Alexandru, de pe cîmp, cu aleie frumoase de nucĭ, e fundată de acest boier și zidită după un stil străin (v. maĭ departe adausul de N. Iorga). La valea Stăneștilor, pe terasa din stînga Teleajenuluĭ, se văd gropĭ, se găsesc cărămizĭ și hîrburĭ de oale, chiar pietre lucrate, urmele unor ruinĭ, după uniĭ, romane. Tot aicĭ, la Vîrful luĭ Craiŭ, se văd zidurĭ vechĭ, un castru roman, iar pe valea Draculuĭ, pe la Clăbucet și Vîrful-luĭ-Craiŭ, sînt urme de o șosea pietruită ce ducea în Transilvania. Movilele de pe cîmpia Stăneștilor, la Nord de Drajna-de-jos, precum și cele două de lîngă Biserică se cred a fi din timpul Tatarilor.

La *Drajna-de-sus* (37 klm. de Ploeștĭ) legendele spun că pe dealul «Grădiștea», unde se văd

și azĭ zidurĭ în ruină, a fost o cetate dacică și apoĭ un lagăr roman. Tatariĭ ar fi dărîmat cetatea și distrus orășelul din jurul eĭ. Bătrîniĭ spun că prin holdele de grîŭ și porumbiștĭ se maĭ cunosc urmele zidurilor vechĭ[1].

Ogretinul (40 klm. de Ploieștĭ) e satul cel maĭ măricel din această vale.

Han: Ioan Anastasescu, în mijlocul satuluĭ, la șosea; băutură, mîncare și loc de dormit (50 de banĭ patul). Tot el este și proprietar de trăsurĭ care fac cursele la Valenĭ și Ploieștĭ; M. Panculescu, numaĭ vara.

Trăsurile pleacă vara la oarele 5, iarna la 7 oare dimineața (afară de Craciun, Paște, Anul Noŭ și Boboteaza). La Ploieștĭ ajung la 9 oare vara și la $10^{1}/_{2}$ iarna, cu popas la Vălenĭ și la Colacul-de-piatră. De la Ogretin la Valenĭ o oară: la Poiana 2 oare. Plata, după învoiala. Cursa Ogretin-Ploieștĭ 6-8 leĭ. Trăsura cu ziua, 8-10 leĭ pe zi.

Din capul de Nord al Vălenilor, șoseaua principală cotește puțin spre N-V., și o ține în linie dreaptă pe supt poalele *poduluĭ Oltenĭ*. După ce trece o podișcă peste o apă neînsemnată, se maĭ abate puțin și parcurge terasa mijlocie a Teleajenuluĭ, prin mijlocul eĭ, până dă de valea Dragomir. În lungul acestuĭ drum de o oară în cîmp

[1] De fapt, lîngă Vălenĭ, în «Gura Teleajenuluĭ», la Teișanĭ, a biruit Radu-Vodă Șerban pe Tatarĭ, venițĭ cu Hanul chiar, la 1602.

deschis, putem să ni dăm sama perfect de ce este un «pod» (podiş, platoŭ) în această regiune; pe cînd, în stînga, dunga poduluĭ merge cît vezĭ cu ochiĭ în linie dreaptă aproape orizontală (443—503 m.), în dreapta, dincolo de apa Teleajenuluĭ, dealŭrile dintre acesta şi Drajna aŭ formele rotunjite şi profilul de tot ondulat.

De la klm. 33$^1/_2$, se face un drum spre *Teişanĭ*, sat mare răspîndit pe podiş. Drumul acesta, după ce răzbate satul, iese pe Podul Pietreĭ, şi, dacă ne abatem puţin spre Nord, ieşim tocmaĭ la *Piatra Verde* din valea Slăniculuĭ. După ce trecem apa Dragomireĭ, intrăm în satul *Homoriciŭ*, sat înşirat de-a lungul şoseleĭ şi pe coasta teraseĭ, care aicĭ e mult de-asupra albieĭ Teleajenuluĭ. Apa Crasneĭ se trece pe un vad lat, dar bun, căcĭ e pietros, şi ieşim în cotiturĭ în satul Izvoarele.

Izvoare (39 klm. de la Ploieştĭ) e iarăşĭ un centru pe valea Teleajenuluĭ. De altfel Homoriciŭ, Izvoarele şi Mîneciŭ, aceste treĭ comune, compuse fiecare din cîte 4—5 cătune, se ţin una de alta, de-a lungul Teleajenuluĭ, din valea Crasneĭ şi pănă supt poalele munţilor, avînd o poporaţie totală de peste 7.000 de locuitorĭ.

Han la Ghiţă Anastasescu (băutură, mîncare şi paturĭ de dormit).

Proprietarĭ de trăsurĭ ce fac curse la Vălenĭ şi Ploieştĭ: Ghiţă Anastasescu, Gheorghe Birjaru şi Niţă Georgescu. Plecarea: vara la oara 4$^1/_2$ dim.,

iarna la 7 oare; sosirea în Ploieștĭ la oarele 9 $^1/_2$ resp. 11 $^1/_2$.

Plata e de 3—4 leĭ, după loc. Ziua, 15—20 de leĭ.

Cu Izvoarele se poate vorbi la telefon, prin intermediul oficiuluĭ Văleniĭ-de-Munte.

Dincolo de Valea mare, Șoseaua intră în *Minecii-pămînteni*, se apropie iar de dealurí, iar, de la Făcăienĭ, se ține pe coasta dealuluĭ pe toată valea Teleajenuluĭ.

Mînecĭĭ-Ungurenĭ (saŭ Valea Largă) rămîne în stînga șoseleĭ, în punctul unde Teleajenul se unește cu valea Teleajenuluĭ. În cuprinsul acestuĭ sat se cunosc încă bine urmele uneĭ șosele vechĭ, numită de popor: «șoseaua tătărească», ce alunga Teleajenul pănă aicĭ pe partea dreaptă (urme se văd în pîrîul Gîlmeĭ) și se continuă pe valea Teleajenuluĭ, unde crîmpeie perfect șoseluite se văd încă și astăzĭ.

Mîneciĭ-Ungurenĭ e satul cel maĭ de supt munte pe valea Teleajenuluĭ; ca atare el poate servi ca un centru de excursiunĭ în toate părțile. Hanurĭ nu sînt aicĭ, dar locuitoriĭ Alexandru Popescu, Gh. Barbu Filip, Ioan Pincă, Tudor Gonțescu, Neculaĭ Dragomírescu, etc., găzduiesc bucuros pe călătorĭ (plata 1 leŭ pe zi; mîncarea foarte eftenă; se gătește din ce se găsește).

Excursiunĭ din Mînecĭĭ-Ungurenĭ.

La *Clăbucetul* (1.462 de m.) 2 oare pe o potecă

bună. Trecĭ Teleajenul la coasta Plaieţu (610 m.), suĭ pe o coastă răpede (drumul, cam obositor, ţine $^3/_4$ oară), dar, după ce ieşĭ la Plaiul Clăbucetuluĭ, drumul e uşor şi în alte $^3/_4$ de oară ajungĭ la Peleşul Clăbucetuluĭ. Puţin înnainte, pe poteca clineĭ vestice, e un şipot cu apă excelentă, «şipotul rece». De aicĭ încă $^1/_4$ de oară până în vîrf, de unde ne bucurăm de o vedere frumoasă de jur împrejur: la Răsarit privirea sare peste munţĭ şi dealurĭ până la Penteleŭ, la Apus până la păretele înnalt şi vertical al Bucegilor, iar spre Miazăzi ni se presintă basinul Slaniculuĭ, şi maĭ caracteristic privit din înnălţime. Dealurile din peninsula Vălenĭ se ridică, ca un al doilea şir de munţĭ; peste eĭ dincolo se întinde cîmpia Munteniéĭ, şi un ochiŭ ager zăreşte la orizont chiar profilul umbros al dealurile Bulgarieĭ.

Spre mănăstirea Susana (2 ore) *şi Cheia* (4 ore). Valea Teleajenuluĭ, la deal de Mînecĭ, este foarte strîmtă, aşa că drumul de secole s'a fixat pe coasta de spre Apus a văiĭ, unde de-a lungul Teleajenuluĭ s'a durat în pădure o aleie strîmtă aproape numaĭ cît şoseaua. Cînd ieşim din Mînecĭ la drumul cel mare, pe coastă, la «gura plaiuluĭ», drumul ademenitor ni se arată în cotiturĭ multiple pe coastele împădurite ale dealurilor, dominate în fund de munţiĭ Grohotişu şi Bobu. La valea *Orăţicĭ* este pepiniera Eforieĭ. După două oare de drum, peste dealurĭ sparte de

vuiturile șivoaielor, printre hîrtoapele prăpăstioase, ieșim la mănăstirea *Susana*, așezată într'o poiană frumoasă, pe o frunte de dîmb, supt care se azvîrlă în Teleajen pîrîul Stanca, din dreapta, și Iepurașul, din stînga, tăind pe braniștea văiĭ o cruce de argint. Mănăstirea Susana a fost întemeiată pe la 1740 de către o maică, Susana, ce a făcut o biserică de lemn; la 1840 s'a zidit cea de piatră. Biserica, restaurată la 1880, e mare și frumoasă, iar de jur împrejur, pe margenea întinsuluĭ covor de iarbă, se înșiră chiliile, căsuțe albe, curate, gătite ca de serbătoare, cu florĭ multe, dintre care se înnalță maĭ mîndre tomnatecele dumitrițe (după Vlahuță).

La Susana este o casă a Arhondariculuĭ, pentru musafirĭ. Maicele aduc cele de mîncare și fac serviciul bucuros; să nu se uite însă a răsplăti bunătatea lor și a lăsa și pentru biserică o mică sumă.

De la Susana, la deal, drumul e și maĭ încîntător, cînd prin poienĭ răcoroase, cînd pe poalele dealurilor îmbrăcate în codri de fag și brazĭ. În partea dreaptă se aude zgomotul monoton al unuĭ fierăstrăŭ așezat pe o stîncă de piatră ca cea din Bucegĭ,—o insulă în mijlocul straturilor de conglomerate ce constituie toțĭ munțiĭ pe aicĭ.

Maĭ urcăm un tapșan, și, de odată, ca și cum s'ar fi tras răpede o perdea, înnaintea noastră se face larg, și o priveliște neașteptată ni se deschide.

În fund, un șir de munți îmbrățișează zarea; din desimea codrilor, ce-ĭ învălesc până la brîŭ, Zăganul își înnalță falnic grebeniĭ colțuroșĭ, albĭ ca sideful, destășurațĭ în alb pe albastrul ceruluĭ; iar jos, în mijlocul acesteĭ mîndre îngrădirĭ de codri și de munțĭ, o încîntătoare poiană se așterne pe malul stîng al Teleajenuluĭ; pe ea sînt presărate cîteva case de țară; maĭ la o parte, în dreapta, supt margenea păduriĭ, adăpostită de părețiĭ Zăganuluĭ e mănăstirea *Cheia;* în fund suie drumul spre Babeșul la vama Bratocea (Vlahuță).

Căsuțele de aicĭ constituiesc cătunul Teleajenul (saŭ Cheia). N'are telefon, iar poșta vine de treĭ orĭ pe săptămînă. E un loc liniștit, răcoros, cu aier curat și sănătos; apă rece; ca și la mănăstirea Susana ar fi de recomandat pentru hidroterapie. Munteniĭ (Niță Cîrneciŭ, Niță Popea, etc.) închiriază căsuțele lor visitatorilor pentru 20 de leĭ pe lună, iar cîrciuma luĭ Gheorghe Popa este bine prevăzută cu lucrurile de întăia necesitate. În partea de Sud a satuluĭ, o fabrică de pastă de hîrtie; pasta se transportă cu căruțe la fabrica de la Scăienĭ. Maĭ în vale, lîngă șosea, casa răposatuluĭ Ștefan Greceanu [1].

Mănăstirea Cheia, de călugărĭ, fără casă de mosafirĭ, a fost zidită la 1770, la poalele munteluĭ Balaban; curînd a fost arsă de Turcĭ, și la

[1] A se vedea pentru această parte: «În munțiĭ Teleajenuluĭ», de Gh. Silvan, în «Calendarul Minerveĭ», 1909.

1790 s'a construit o alta maĭ la vale, iar la 1835 s'a zidit cea care se vede azĭ. Are peste 40 de călugărĭ bătrînĭ.

Curățenie și confort, așa ca în toate mănăstirile de călugărĭ.

Pe Zăganul. 1) De la Cheia, pe drum înnainte, cotim puțin spre stînga și dăm în șoseaua Balabanuluĭ, ce merge pe la Bratocea în Transilvania. Din curmătura Balabanuluĭ o apucăm pe o potecă prin pădure, spre dreapta și după o oră ieșim la Cururoș, iar după două ore și jumătate sîntem sus pe Zăganul (1957 m.). De aicĭ o vedere splendidă de jur împrejur, într'o panoramă foarte variată. Spre Sud se deschide valea Teleajenuluĭ, care încolo departe e foarte strîmtă și împădurită; aicĭ, la picioarele noastre e largă și frumoasă, împestrițată cu case văruite și văpsite. În stînga, spre răsărit, se ridică Piscul Tataruluĭ, Siriul, Penteleul, etc., toțĭ munțiĭ Buzăuluĭ; pe cînd în dreapta, spre Apus, peste Grohotiș, muntele Roșu, etc., se văd colțiĭ stîncoșĭ aĭ Bucegilor. În spre Miazănoapte, muntele, ce se chiamă de această parte Ciucașul, nu e așa de stîncos, dar e sculptat de văĭ în reliefurĭ foarte pitoreștĭ. Din el nu se deschide spre Nord o vale ca a Teleajenuluĭ spre Sud, ci aproape la poalele luĭ se întinde un cîmp neted, pe care șoseaua albește ca o dungă dreaptă de argint printre holdele verzĭ îngrijite. O apă abia se zărește în cotiturĭ

leneşe; e Oltul, iar ţara aceasta liniştită, e ţara Bîrseĭ, cu cîmpul Braşovuluĭ. Cîmpul se întinde spre Răsărit, unde e adumbrit de munţiĭ Ciculuĭ şi de munţiĭ Bacăuluĭ; spre Apus e închis de munţiĭ Perşanĭ şi de munţiĭ Barotuluĭ, ce staŭ, maĭ să nu lase drum Oltuluĭ.

2) De la mănăstirea Cheia, apucă pe valea Tîmpa, din Răsăritul mănăstiriĭ; nu departe se face o potecă la stînga (drum de călărie), şi într'o $^1/_5$ de oară ajungĭ la stînca mică a Zăganuluĭ, iar pe o potecuţă mică (nu călare) ajungĭ în altă $^1/_2$ de oară pe vîrful Zăganuluĭ.

De la Zăganul s'o apucăm spre Răsărit, spre valea Stîniĭ. Toată clina e o grădină încîntătoare de florĭ subalpine, ienuper, afine, primula montana şi în deosebĭ plăcuţiĭ trandafiriĭ de munte, *rhododendron*, ce te îmbată cu mirosul lor dulceag.

De la frontieră (stîlpĭ de lemn băgaţĭ în emisfere de ciment) este o potecă bună, prin *Valea Stînii* (săpată în conglomerate de Bucegĭ); maĭ la vale se găsesc calcare. Pe valea Stîniĭ de la Stîna de jos e un fel de cheie în conglomerate; după o jumătate de oară dăm în cheĭ şi maĭ strîmte, de abia de 2 m. şi cu păreţiĭ verticalĭ, de parcă se închid de-asupra capetelor noastre. Niciun pic de apă nu curge prin aceste cheĭ, căcĭ izvoarele se ascund supt prundişurile de maĭ sus şi urmează drumurĭ subterane. De o-

dată, de la basa stîncilor, la ieşirea cheilor, apar izvoare cristaline, recĭ, de o putere neobişnuită, De aicĭ, drumul e prin apă şi bolovanĭ, întru cîtva anevoios. Cînd valea Stîneĭ dă în Telejenel, orizontul se lărgeşte, poiene frumoase ne ademenesc la popas, iar fierăstraiele din drumul apeĭ ni spun că prin aceste singurătățĭ totuşĭ aŭ maĭ pătruns cîțĭva oamenĭ. Trecem culmea Clăbucetuluĭ la «Privale», şi dăm în poiana Ardeliĭ, iar de aicĭ în valea Teleajenuluĭ.

Din Cheia şoseaua trece peste Bratocea, pe lîngă Balaban şi Tinichelele, străbate pădurea şi valea Tărlunguluĭ, şi iese la *Săcele*. Drumul are posițiĭ foarte frumoase, şoseaua (maĭ ales în Transilvania) e excelentă.

Excursiunĭ maĭ lungĭ, de-a curmezişul munților saŭ în lungul graniței se pot face spre Sinaia şi Predeal. Drumul, o zi.

Întocmirea excursiilor :

O zi: Ploieştĭ-Slănic şi înnapoĭ, cu trenul. Costă 7 leĭ, masa inclusiv; avînd însă reducere de 50 % pe C. F. R.

Ploieştĭ-Poiana-Vălenĭ şi înnapoĭ. Cu trenul saŭ cu trăsura 7 leĭ.

Ploieştĭ-Vălenĭ şi împrejurimĭ. Plecarea la 10 dim., întoarcerea seara, 7 leĭ.

Două zile: Ploieştĭ-Slănic şi împrejurimĭ.

Noaptea în Slănic; a doua zi, visitarea mănăstiriĭ Crasna şi înnapoiere, 15 leĭ.

Ploieştĭ-Vălenĭ şi împrejurimĭ. Noaptea în Vălenĭ; a doua zi Drajna, etc. şi înnapoiere, 15 leĭ.

Ploieştĭ-Poiana (saŭ Vălenĭ-Izvoarele-Mînecĭ. Noaptea în Mînecĭ, a doua zi, Clăbucetul saŭ Susana, seara în Ploieştĭ prin Vălenĭ saŭ Slănic, 15 leĭ (cu caĭ de la Slănic, căruţele de la Izvoare).

Treĭ zile: Ploieştĭ-Slănic (saŭ Vălenĭ)-Susana (noaptea aicĭ); a doua zi la Cheia-Zăganul-Valea Stîniĭ. Noaptea la Susana. A treia zi întoarcerea prin Slănic saŭ Vălenĭ (25 de leĭ).

Pentru toate aceste excursiĭ servesc perfect hărţile Statuluĭ Major al armateĭ, 1:50.000, foile: Ploieştĭ, Văleniĭ-de-Munte, Slănic *şi* Cheia. *(In comerţ, la librăriile principale, 1 leŭ foaia.)*

ADAUS LA VALEA TELEAJENULUI

— DESCRIERĬ ŞI NOTIŢE —

DE

N. IORGA.

VĂLENIĬ-DE-MUNTE

(1907)

De la Ploieştĭ o linie apucă spre Slănic într'o vale îngustă, printre gospodăriĭ ţerăneştĭ bune, cu livezĭ bogate. Marĭ înnălţimĭ cu liniile blînde, acoperite de verdeaţa grădinilor, a viilor, a pădurii tinere închid de aproape vederea.

Ne oprim la Poiana, un singuratec colţ de ţară, unde în afundăturile pămîntuluĭ dintre frumoasele muscele prietenoase trebuie să fie un sat. Trăsurĭ din Vălenĭ aşteaptă. Cu una din ele facem scurtul drum de vre-un ceas, pănă la marele sat de vechĭ boierĭ aĭ Teleajinuluĭ.

În urmă rămîne amestecul de culmĭ rotunzite, din care cele maĭ depărtate înfăţişează un albastru dulce ca şi al ceruluĭ. Într'acolo e valea Slăniculuĭ şi tîrgul de munte cu ocnele şi osîndiţiĭ luĭ, cu plăcerea uşuratecă a oaspeţilor de vară, printre cari sînt mulţĭ, tot maĭ mulţĭ Evreĭ, şi maĭ bogaţĭ şi maĭ sărăcuţĭ. Noĭ mergem pe

un drum înnalt între miriştĭ de grîŭ des şi ogoare de porumb ţerănesc îuchircit şi rămas în urmă.

Bune case de bîrne, frumos văruite şi acoperite cu un înnalt coperiş de şindilă măruntă, foarte strîns prinsă; unele aŭ două rîndurĭ, dintre care cel de jos cuprinde pivniţa, ca în Muscel, în Argeş. Vechea răzăşie se simte, şi după ea, după buna eĭ orînduire curată şi vrednică s'aŭ luat şi clăcaşiĭ de odinioară. Împrejmuirĭ bine făcute şi îngrijit ţinute cuprind liniile prunilor, pe cari însă în anul acesta năvala omizilor i-a lăsat fără roadă.

Şoseaua prăfoasă, pe care o urmăm de la un timp — e Şoseaua Ploieştilor — merge acum alăturĭ cu o linie ferată nouă, cam slăbuţă, la care se lucrează încă. Vagoane de încercare sînt oprite lîngă o gară, care, pentru că e acoperită cu greoaie, dar cochetă ţiglă trandafirie, pentru că are turnuleţe şi cerdace şi stîlpĭ de lemn, pretinde să fie în «stil naţional», ceia ce dezmint armonioasele clădirĭ de bîrne cu netezĭţĭ păreţĭ albĭ, cu ferestile micĭ şi rare, cu trainicul coif negru al coperişuluĭ de şindrilă.

Intrăm în «urbe», căcĭ Văleniĭ sînt comună urbană, cu judecătorie, spital, trecut şi ambiţie. Prăvăliile n'aŭ nimic «modern», dichisit şi pretenţios, pe de o parte, neserios pe de alta. Datina veche a rămas neschimbată, şi, uitînd gara

sură-roșie, unde n'a început încă viața cea nouă, ți se pare că te-aĭ strămutat de-odată în vremile de acum cinzecĭ saŭ o sută de anĭ, cînd pasul Predealuluĭ era străbătut numaĭ de cîțiva păstorĭ mocanĭ cu oițele bîrsane, cînd la Sinaia, după un lung drum de măreață sălbătăcie, numaĭ clopotul de utrenie și vecernie al călugărașilor rupea, dimineața și sara, pacea munteluĭ ascuns, iar pe dincolo, pe la Bratocea, necurmat veniaŭ, pornite din Săcelele româneștĭ, carăle care duceaŭ marfa de Brașov pe drumurĭ maĭ lesnicioase, pe suișurĭ și povîrnișurĭ maĭ dulcĭ, până la acest popas d'intăiŭ, după treĭ, patru ceasurĭ, al Vălenilor, unde așteptaŭ hangiiĭ și negustoriĭ grecĭ, veniți de prin Macedonia și Albania, unde tîrgovețiĭ eraŭ gata de un ajutor care li pria gospodărieĭ și unde boieriĭ cari nu se duceaŭ bucuros aiurea, priviaŭ de sus din cerdace la venirea chervanurilor cu bogăție «evropienească».

Acum bogăția s'a dus, deși poate nu pentru totdeauna, căcĭ acest pămînt de sare și de păcură făgăduiește mult pentru viitor, și terenurile neatinse ale Statuluĭ și Eforieĭ maĭ pot întoli o seamă de oamenĭ, pe cari-ĭ dorim să fie Romînĭ.

Dar ceia ce-a rămas, e omogeneitatea poporațieĭ româneștĭ — este, după plecarea a doĭ conaționalĭ negustorĭ, un singur Jidănaș pripășit, care vinde tinichele între patru părețĭ umilĭ din strada

cea mare, numită «Principesa Maria», pentru ca să amintească o visită din fuga automobiluluĭ, pe care locuitoriĭ n'aŭ uitat-o[1].

A rămas iubirea, respectul pentru datină, care se păstrează în bolta joasă a negustoruluĭ, în căsuța frumoasă a tîrgovețuluĭ, în marea Curte cu două caturĭ, cu împrejmuire de zid, cu pază de sălbatecĭ zăvozĭ înnaintea acareturilor bătrîne care nu cuprind maĭ nimic. E o datorie ca viața de mișcare ce se pregătește să nu se atingă de aceste scumpe scule, care daŭ farmecul acestuĭ colțișor de lume. A rămas buna viață țerănească, de oarecare bielșug, a satelor vecine, de unde vin la bîlciurĭ, maĭ ales la cel de Sîntă-Mărie, dănțuitorĭ din șepte sate în șepte porturĭ, a căror potrivire ar fi în adevăr strălucitoare[2].

Într'un «centru» sînt prăvăliile, înșirate pe o singură stradă, grădina plină de colțurĭ de umbră, unde se pot aduce lăutarĭ și bere bună, cîteva din Curțile cele maĭ vechĭ, prin multele încăperĭ ale cărora rătăcesc umbre de boieroaice sărăcite. Și acolo e și mănăstirea Vălenilor, de unde a plecat tîrgul tot, așa precum din mănăstirea Sinaiĭ a plecat tîrgul, reședința regală și locul de vilegiatură al Sinaiĭ de astăzĭ.

---

1 De atuncĭ numărul Evreilor s'a înmulțit. Ar fi vre-o patru, cincĭ familiĭ (1909).

2 E, și nu prea. Portul se strică, orĭ se duce! (1909).

Dăunăzĭ, clădirea, de la sfîrşitul veaculuĭ al XVII-lea, era în decădere, dacă nu în ruină. Fusese dărîmată întăiŭ de un cutremur din veacul al XVIII-lea, apoĭ de cutremurul cel straşnic de la 1802; atuncĭ o innălţase din noŭ, împreună cu clopotniţa şi chiliile, cu ajutorul unuĭ polcovnic dintre tîrgoveţĭ, egumenul grec de atuncĭ, din 1802-9, care ocîrmuia acest mitoc al Cotrocenilor. Dar şi după această reparaţie biserica a început să-şĭ piardă puterea. În urma multor stăruinţĭ ale unuĭ preot cu intenţiĭ bune, primarul, un harnic ţeran care a putut să ajungă în rîndul şi chiar în fruntea celor d'intăiŭ gospodarĭ aĭ tîrguşoruluĭ, d. Simion Pisăŭ, s'a înduplecat să dreagă cele stricate. Dar s'a făcut greşeala de a se innoi şi unde nu era nevoie.

S'aŭ şters inscripţiĭ—aceia a lucrărilor de după 1802—, s'a făcut din noŭ, fără a le fotografià măcar în întregime, chipurile ctitorilor, s'aŭ văpsit cu uleiurĭ, într'o urîtă culoare cafenie, ceĭ doĭ stîlpĭ rămaşĭ din obişnuita colonadă care despărţia tinda femeilor de biserica propriu zisă, s'aŭ făcut sfinţĭ noĭ în genul «modern». Totuşĭ, cu innalta clopotniţă, care poartă încă, sus de tot, o inscripţie grecească, tămînjită cu cenuşiŭ, cu larga curte plină de morminte între zidurile de piatră, cu armonia liniilor arhitectonice, cu inscripţia cea veche săpată de-asupra uşiĭ, cu podoabele sculptate ale aceşteĭ uşĭ: ceĭ patru

evangheliştĭ în cele patru colţurĭ, florĭ multe, şi chiar un ciudat culbece sus, la mijloc,—cu uşa şi poate chiar stranele lucrate frumos de un maistru care şi-a însemnat numele, cu multe cărţĭ maĭ vechĭ, mănăstirea, aşezată pe un tăpşan, care se vede bine din toate părţile, face încă impresie, deşi una maĭ mică decît în vechile vremurĭ cînd în jurul eĭ se aduna toată viaţa din aceste părţĭ.

Ceva maĭ departe, un pod de piatră înnalt trece peste apa ce se răsfiră uşor pe un larg pat de prund peste care atîrnă cracile sălciilor. Peste apă sau «vale» — i se zice şi Văleanca — e casa apelor, un chioşc după moda turcească, unde gîlgîie izvoarele la care vin locuitoriĭ cu sticlele şi cofiţele lor. După obiceiul străvechiŭ, modă de Constantinopol, o cafenea simplă e înjghebată în jurul loculuĭ de unde pleacă undele răcoritoare şi, tăcuţĭ, staŭ pe băncĭ ceasurĭ întregĭ, cu ceşcuţa goală înnainte, oamenĭ carĭ nu ştiu ce-ĭ lucrul şi timpul şi ce lume se mişcă în jurul liniştiĭ lor de aţipire. Apoĭ, tot maĭ în sus, aceiaşĭ «stradă mare» trece între clădirĭ publice, între bărbieriĭ maĭ mult goale şi între prăvăliĭ de cîteva felurĭ, în care, agale, negustorĭ şi meşterĭ romînĭ îşĭ fac, foarte curat, rostul de cîştig.

Strade înguste, printre uluce şi zidurĭ, duc la mahalale, printre aceleaşĭ bune case paşnice supt

coperişurile ţuguiate de şindilă neagră, ce pare că nu poate putrezi. O biserică se află în mijlocul fiecăreia. Colo biserica Bercenilor, o imitaţie, de la începutul veacului trecut, a mănăstiriĭ, cu o ciudată inscripţie în care slovele săpate au ductul celor arabice, întrebuinţate de Turcĭ; apoĭ biserica luĭ Filip, bunul treti Logofat Filip, care era privit ca un binefacător în toate privinţele al Ţinutuluĭ şi care e pomenit într'o frumoasă cuvîntare simpla ajunsă până la noĭ prin mijlocirea profesoruluĭ Gorjan, traducătorul *Halimaleĭ* (după el aŭ venit tot dascălĭ distinşĭ, ca David Almăşanu, latinistul din Braşov, şi, mi se spune, chiar viitorul arhimandrit Ilariu Puşcariu, alt Ardelean). Maĭ departe, într'un Ţinut ca de ţară, bisericuţa Berivoieştilor, pe care mahalagiiĭ o cred veche de treĭ sute de anĭ, se repară cu cheltuiala lor; în apropierea eĭ se ridică o cruce de pomenire din veacul al XVIII-lea. Sf. Ioan, maĭ aproape de centru, pe drumul ce scoate din Vălenĭ spre Nord, e prefăcută cu totul, fiind chiar în începuturile sale foarte nouă. Şi, în sfîrşit, tocmaĭ la capăt, o biserică de prin aniĭ 1830, Sf. Nicolae, cu bune zugrăvelĭ ce par încă proaspete, lîngă grădina unde se face o singură dată pe an, la Paştĭ, hora pentru popor.

SCHITUL CRASNEI.

Înnainte de Izvoare, apa Crasneĭ apucă la stînga, strînsă din ce în ce maĭ mult între dealurĭ pietroase, care par despicate numaĭ pentru a lăsa să se strecoare această șuviță de argint viŭ. Drumul înnalt duce printre fînațe ce se cosesc, de oamenĭ carĭ aŭ venit pentru aceasta de departe și se adăpostesc noaptea în preajma carelor marĭ ce sînt risipite pe pajiștea dezgolită. De foarte departe se văd turnurĭ de biserică, dar pădurea în mijocul căreia se află, pare că le înghite.

În sfîrșit, iată că într'o adîncitură un vechiŭ gard de nuiele împrejmuiește o mare livadă sălbătăcită; e pădurea care ispitia din depărtărĭ. O poartă de jitar închide drumul. O daĭ înlăturĭ singur, căcĭ nicăirĭ nu se vede nicĭo viață. Ba da: rîsete vesele de copiĭ răsună din dosul altuĭ gard de răchită, dar ceĭ ce rîd se ascund bine. Acuma e un mare loc deschis, sămănat cu copacĭ bătrînĭ. O clopotniță puternică e în stînga: intrarea pe supt dînsa e astupată de crengĭ îngrămădite.

Sărind pîrleazul — ceia ce, se vede, fac şi sfinţiĭ părinţĭ de la schitul Crasneĭ, unde sîntem acuma,— te afli într'o frumoasă poiană. De jur împrejur, case de ţară, cu înnaltele coperişurĭ de şindilă, care, lucrate mărunt şi îngrijit, aŭ, la soarele de seară, răsfrîngerĭ mătăsoase. În mijloc e biserica, fără frumuseţă şi însemnătate în stil, dar desfăcîndu-se minunat din fondul de verdeaţă al pădurii pe care se razimă. În faţă, apa gîlgîie într'un basin de piatră, şi un înnalt copac, din vremea întemeierii, întinde o mare umbră tristă asupra acestuĭ colţ care aminteşte Răsăritul, bucuros de apă.

Un biet călugăr bătrîn, orb, apipăie cu mînile noduroase pentru a găsi intrarea la căsuţa luĭ năpustită de toate borheiele; unul tînăr, care vede bine şi mînîncă bine, şi nu petrece răŭ,— trimes de la mănastirea Sinaia pentru pocăinţă —, ni iese somnoros înnainte, după ce i-am cercat în toate felurile uşa. E ca un fel de stareţ, avînd supt el pe orb, pe alt moşneag şi... femeile satelor vecine.

Cu dînsul intrăm în biserică, unde nu e măcar o candelă aprinsă. Însemnărĭ pe cărţĭ şi pe odoare arată că avem a face numaĭ cu un schit făcut de boieriĭ Izvorenĭ (i se şi zicea şi: «Izvoranu») pe la 1828.

«Stareţul» asigură că numaĭ vîntul rătăcit prin cutare geam spart a stîns candela, că în fiecare

Duminecă și sărbătoare se face slujbă. Iar, cînd ajungem la poarta de spre drum, auzim clopotul ce sună la schit. Sînt cincĭ ceasurĭ trecute, dar cine vrea, poate crede că acum se fac rugăciunile de' vecernie. Și părintele dorește ca domniĭ din Bucurreștĭ să creadă aceasta.

Călugărie, călugărie!

* * *

E încă de vreme cînd ieșim din această vale lăturalnică, și, decĭ, în loc să apucăm prin Homoriciu, spre Vălenĭ, cotim la stînga spre Drajna.

Unul după altul se trec, într'o lume de albastru și auriŭ, idilică și sălbatecă, ramurĭ din Teleajin, care încunjură, supuse, bolovaniĭ pe cari tot mînia luĭ i-a cărat aice. Apusul înfocat aruncă lucirĭ de sînge pe apele albastre, între dealurile pietroase.

Un urcuș lin, lîngă pajiștĭ mărunte, foarte verzĭ, duce pe drumul satuluĭ. Îl începĭ cu o biserică foarte bine îngrijită, dar clădită din nou în cel maĭ bun stil catolic. Totușĭ ea cuprinde mormîntul unor Filipeștĭ maĭ vechĭ, cari aŭ stapînit aicĭ și al căror șir s'a stîns, lăsînd numaĭ o moștenire.

Curtea spre care, de partea cealaltă, intri supt un arc cu inscripție cirilică, e adîncită în copaciĭ unuĭ stralucit parc, cu grădinar frances. Arendașĭ sau vechiliĭ locuiesc înnuntru. Și acesta e un sat părăsit de aceia cari-ĭ au folosul.

În mijlocul lui e biserica, mai puțin latinisată, a Sfîntului Nicolae. E numită astfel după Nicolae Filipescu, care era stăpîn aice la sfîrșitul veacului al XVIII-lea. Peste o jumătate de veac de la întemeiere, un Frances, Colson, rudă cu scriitorul, atîrna în păreți tablouri religioase în genul său. Era începutul; astăzi se poate vedea sfîrșitul.

Și e o frumuseță în această noapte cu lună plină în stradițele curate ale satului de munte, prin care trec tacute gospodinele ce se întrec la vatra ce fumegă; e o poesie în strecuratul neobosit al apei ce prinde luciri din aurul lunii; o nelămurire tainică în trecerea pe drumul de țară a călătorilor ce se văd și totuși nu se vad bine; e o binecuvîntare și o sfințenie în toate... Și cum pot fi sufletele care nu înțeleg, și nu se lasa robite, și nu se fac mai bune!

PE TELEAJEN ÎN SUS

De la biserica, aproape catolică, a Curţiĭ din Drajna de jos — data aceasta văd chipurile, zugrăvite maĭ ierĭ, ale ctitorilor, cu mîndrul Alexandru Nicolae, mort în 1832, aşezat, mărunţel, cu *toupet* cochet şi lungĭ mustăţĭ drepte între măreţia işlicelor, giubelelor, bărbilor de protipendadă a luĭ Nicolae, tatăl, a luĭ Pană, bunicul, şi văd şi marele mormînt de marmură săpată, care cuprinde pe ultimul boier de moşie din acest loc —, de la această biserică, al căriĭ zid de împrejmuire şi a căriĭ clopotniţă sînt maĭ interesante decît arhitectura, suim printre căsuţele satuluĭ. Rînduiala cea maĭ bună, curăţenia cea maĭ desăvîrşită îţĭ zimbesc de pretutindenĭ. Fericit colţ de lume!

Cotim la stînga, lăsînd drumul cel mare ce duce la Chiojdurĭ, sate cu numele foarte vechiŭ, şi apucăm calea maĭ îngustă prin care se ajunge la altă Drajnă, cea de sus, pe care, între sămă-

nături cu ogoare micĭ — căcĭ, dacă pămîntul Filipeştilor merge pe dincolo pănă în hotar, aicĭ ne aflăm pe locurĭ «moşteneştĭ», ale moştenilor —, o atingem în vre-o jumătate de ceas.

Moşnenii aŭ biruit pe clăcaşiĭ din vale, de cari vorbesc cu despreţ, în felul de a-şĭ clădi şi ţinea locuinţele. Curţile sînt pietruite frumos, stîlpiĭ sînt lucraţĭ icĭ şi colo ca o horbotă; pe poliţele dintre dînşiĭ zbucneşte din frunzele de catifea floarea, de un roşu aprins, dar mîngîios, a maşcatuluĭ, «muşcateĭ», cu mirosul fraged; pe lemnele încovoiate ale bolţilor saŭ pe pridvoarele acestor mîndre case cu două rîndurĭ se zgreapţănă cîrceiĭ de viţă. O firmă proclamă minunea băncii bogate, cu un capital de 200.000 de leĭ. E meritul învăţătoruluĭ, pe care-l şi zărim în treacăt, un liniştit om în vrîstă.

Biserica e maĭ mult nouă. Deşi e departe în dimineaţă, se face încă slujba. Prin întunerecul sămănat de lumina roşie a făcliilor se poartă multă lume. Spre biserica maĭ veche din vale ne duce unul din ctitorĭ, pe prăvălişurĭ de bolovanĭ şi peste ramurĭ de Teleajen.

O clădire cu firide pentru sfinţĭ, cu o încercare sărăcăcioasă de ciubuc înfăşurînd păreţiĭ joşĭ. Şi aicĭ e slujbă. Afară, femeĭ merg pe la morminte şi aprind candelele şi curăţă florile şi fumegă cu tămîie de-asupra movileĭ, aruncînd

cărbunĭ stînşĭ ca şi viaţa de desupt, în bielşugul ierbiĭ. De departe a venit părintele; murgul măruntel, cu şeaua pe dînsul, paşte evlavios buruiana cimitiruluĭ.

Răpede mi se aduc cărţile cele maĭ vechĭ, care, în lipsa uneĭ pisaniĭ, desluşesc rostul întreg al bisericiĭ şi rostul maĭ nou al satuluĭ. Zidurile s'au înnălţat la sfîrşitul veaculuĭ al XVIII-lea, şi cel d'intăiu preot a fost popa Stanciul, care ajunse pe urmă şi proiestos şi a căruĭ iscălitură, maiestru încondeiata, odata pusă şi în criptogramă, se vede pe toate vechile tomurĭ chirilice. Săteniĭ ce s'au strîns sînt, la o parte, şi femeĭ, dar fără port romanesc; lîngă «centru» am văzut chiar o grupă de fete în rochiĭ de oraş, trandafiriĭ şi albastre, — ascultă cu multa luare aminte şi recunosc: pe popa Stanciul, pe vechiĭ ctitorĭ, străbunĭ aĭ celor de faţa, pe cutare Mocanĭ din Ardeal cari şi-au *trimes* cărţile de danie. E o deşteptăciune, o siguranţă, o prietenie veselă care te încălzesc la inimă. Unul a ştiut să afle rostul criptogrameĭ, pe care n'o puteam desluşi.

Şi iată vine, de se amestecă la mica şedinţă de istorie locală, pe temeiul documentelor, şi părintele. Să aibă vre-o 70 de anĭ; barba albă curge în valurĭ, părul se revarsă în plete încă sure; sprincenele negre fac umbră deasă de-

asupra ochilor bunĭ. Aude şi vede ca orĭcare din tinerĭ. Şi parc'aş vrea să-l văd călare pe murg pornind spre casă saŭ apucînd, în această zi de Duminecă, drumul Vălenilor, ca unul din popiĭ războinicĭ de pe vremurĭ, cari biruiaŭ pe Satana şi cu ascuţişul săbieĭ, cu glontele flinteĭ...

LA MĂNĂSTIREA SUSANA ŞI CHEIA.

Din Vălenĭ, pe şoseáua din spre Miazănoapte, către mănăstirile de la munte şi către vechea vamă a Braşovenilor.

Întăiŭ, cale uşoară şi frumoasă printre sămănăturĭ ca acelea de la cîmp. Sînt boierĭ pe aicĭ; astfel: Cereşeniĭ, carĭ aŭ moşie în celalt capăt şi şi-aŭ înnoit vechea lor casă din Vălenĭ, iar, maĭ sus, livezile cu margenea lor de spre drum sprijinită pe zid şi plăcutele case de ţară în stil vechiŭ sînt ale bătrînuluĭ domn Ştefan Greceanu. Trecĭ prin casele unuĭ bun sat, Homoriciul, în care în zădar aĭ căuta o gospodărie răŭ îngrijită, o livadă maĭ prost ţinută, o casă maĭ răŭ clădită şi învelită. Biserica, foarte măruntică şi plină de umbră rece, are în frunte o inscripţie din veacul al XVIII-lea, care-ĭ pomeneşte ctitoriĭ, boierinaşĭ de munte, însuraţĭ cu bogate fete de Grecĭ de prin tîrgurile vecine. În curînd aĭ ajuns la patul pietros al Crasneĭ, care se răsfaţă în şuviţĭ pe un pat de pietriş imens, supt malurĭ rîpoase pe care cresc sălbatec copaciĭ; drumul

se tot cațără, se învîrte, stăpînind necontenit întortocherile îngusteî ape viî pe larga întindere de pămînt mort supt prund, supt bulgărî și pietroaie din timpul revărsărilor. Aicî e satul Izvoarele. Casele sînt cu adevărat minunate. Fațade curate, umbroase, cerdace de lemn, largî grădinî în față; în fund, frumoase livezî. Ceî maî bogațî inovează prin galeriî de sticlă stropite cu florî văpsite.

Femeî cu strălucitoare cămășî albe, sămănate cu cusăturî negre bogate, dar fără altă urmă a portuluî, înlocuit cu o fustă de tîrg; frumoșî bărbațî în portul sprinten al munteluî. Merg, vara, departe la cîmp saŭ la baltă, bucuroșî că pot căpăta doî leî pe zi la secere,—i-am văzut întorcîndu-se de acolo, hămesițî și slabî, către bunele lor sate de munte; altfel, se țin din lucrul livezilor și din cărușie. Știŭ a strînge și îngriji bine. Pe străin, de orîce fel, chiar pe Romînul din alte părțî, cu altă înfățișare și alte obiceiurî, nu-l sufăr. «Civilisația» a dat doar cîteva rochiî de oraș, a căror vedere nu face, de sigur, cît de puțină plăcere. Alte sate, numaî la Mînecî, ciudat nume neînțeles, împărțițî în Mînecî-Pămînteni, vechiî locuitorî din «Țară», și Mînecî-Ungurenî, Mocanî trecuțî de peste graniță. Casele unora și altora, fără nicîo deosebire între ele, se deapănă cale lungă pănă în margenea păduriî, al căriî rînd a venit în sfîrșit.

În mòdilcĭ de pămînt nisipos, ce se desface 'n pîlcurĭ albe, se înfig bătrînĭ copacĭ de dealurĭ, strînșĭ unul în altul. Numaĭ la Orățiĭ, pădurariĭ Eforieĭ încearcă o pepinieră de brazĭ, cari, deocamdată, în tufe mărunte, îșĭ strîng frunzele dese. Prăpăstiĭ marĭ se deschid în dreapta, și dincolo de dînsele alte dealurĭ rătunde se ridică supt alt veșmînt de pădurĭ până la culmile din zărĭ, care zimbesc, albastre. Jos, Teleajenul tulbure vuiește mînios de vale.

Turnurĭ răsar din desiș, și îndată te aflĭ înaintea bolțiĭ de intrare a mănăstiriĭ Suzana. Un cerc de bune case curate ca paharul încunjură o bisericuță gătită. De mult încă, din veacul al XVIII-lea, eraŭ «maice călugărițe», de aicĭ și de «dincolo», în codrul din valea Teleajenuluĭ. Numaĭ în veacul nostru, biserica s'a făcut de piatră, la 1840, iar peste patruzecĭ de anĭ s'a înnoit cu ajutorul a treĭ Brașovenĭ. Starița însășĭ era Brașoveancă, precum este și cea de astăzĭ; o bună parte din maice, care lucrează la dulcețĭ de zmeură, la scoarțe și la desul mohair negru și cafeniŭ, sînt fete din Ardeal, dar nu din țărănime chiar, ci din ceia ce s'ar putea numi «aristocrația» Săcelelor.

După ce s'a isprăvit pădurea, drumul duce tot printre minunate pajiștĭ înflorite, de care încă nu s'a atins coasa la acest sfîrșit de Iulie. Drept în-

nainte, el ţinteşte, printre căsuţele unuĭ sat maĭ mic şi sărac, la pasul, tăiat în lutul dealurilor împădurite, al Bratoceĭ. La dreapta, o cărare şerpuieşte printre florĭ până la mânăstirea Cheiĭ.

Te-aĭ aştepta la una din tainiţele de murdărie şi neîngrijire care sînt astăzĭ mânăstirile călugărilor. Îndată aĭ însă o plăcută surprindere. Totul e în bună stare şi arată un spirit de rînduială desăvîrşită. Deasupra uşiĭ, o inscripţie cu slovele frumoase, bine săpate, arată cum s'a ridicat clădirea pe moşia Banuluĭ Mihalachi Ghica, frate a doĭ Domnĭ şi stăpîn pe acest pămînt de hotar. Se pare că la început se pusese numele Banuluĭ între ctitorĭ, deşi el nu se îndurase a da pămîntul fără plată: un rînd a fost, în adevăr, şters şi înlocuit cu altul, care vorbeşte de cumpărătură.

Ceĭ d'întâiŭ călugărĭ de aicĭ, cari aŭ venit cu cărţĭ multe, cu unele manuscripte bune, cu icoane şi portrete de învăţătorĭ aĭ lor, aŭ pornit de la Căldăruşanĭ, unde, ca şi la Cernica, pătrunsese spiritul de reforme, de hărnicie disciplinată, de iubire pentru carte, de bună înţelegere frăţească al Paisienilor din Moldova. În arhondaric se înşiră chipul de bătrîneţă al luĭ Paisie, acela al luĭ Calinic de Cernica, ajuns apoĭ episcop de Rîmnic, şi ale altor clericĭ din aceiaşĭ direcţie. Calinic e înfăţişat şi mort, înveşmîntat în scumpele-ĭ odăjdiĭ

arhiereştĭ. Se vede şi un chip al Mitropolituluĭ Dionisie Lupu, ocrotitorul luĭ Lazăr şi părtaşul la întemeierea celeĭ d'intăiŭ şcolĭ înnalte româneştĭ în Capitala principatuluĭ muntean.

Azĭ paisianismul, sîrguincioasa şi rodnica *obştejitie,* s'a dus. Dar îĭ vezĭ încă urmele în cuvioasa înfăţişare a lucrurilor şi oamenilor : bătrînul staret voinic, eclisiarhul cu lungă barbă neagră, priceput în ale zugrăvieĭ bisericeştĭ. Nu s'ar putea învia oare din asemenea urme vechiul curent folositor Bisericiĭ şi culturiĭ?

LA MĂNĂSTIREA ZAMFIRA.

Triste şi vulgare împrejurimile Ploieştilor în această zi de sfîrşit al iernii, cu soarele călătorind pe jumătate ascuns prin deasa negură rece. În capatul mahalalei cu casele rare şi murdarele strade înguste, răsar cazanele uriaşe ale distilăriei de petroliu Vega, cu lungul minaret fumegător al coşuluĭ. O împrejmuire de lemn urîtă, pripită, pare că vrea să tăinuiască cele ce se petrec înnăuntru şi din care nu răzbate nimic prin portiţa dată în lăturĭ, deşi chiar în zi de Duminecă viaţa nu va fi încetat cu totul în acest izvor de bogăţie pentru neamurĭ.

Maĭ încolo o prelungire de căsuţe de ţară cu înnaltul coperiş de şindilă măruntă, rotunjită, rînduită ca solziĭ uneĭ zale,—aşa cum se obişnuieşte numaĭ prin aceste părţĭ prahovene. E mahalaua mahalaleĭ, prelungirea prelungirilor din urmă ale oraşuluĭ, Ploieştiul cel mic, al ţeranilor de odinioară, al lucrătorilor de fabrică de astăzĭ, murdarĭ şi viţioşĭ, — Ploieşciorii.

Şi maĭ încolo, la Scăienĭ, marĭ clădirĭ vechĭ,

înnegrite și dărăpănate, într'o livadă pustie, unde printre copacii răzleți se tîrăște o ciudată apă de leșie: e fabrica de hîrtie, — de hîrtie ordinară — a unuĭ Evreŭ. Această temniță a munciĭ e pecetluită de odihna Dumineciĭ, și numaĭ unda cenușie care hrănește mașinile, se prelinge peste pajiștea înghețată, cotropită de zăpadă.

Acuma iată un sat prahovean adevărat. În margenea drumuluĭ, foarte cercetat, dar foarte răŭ ținut, multe circiume părăsite, moarte, cu ferestile goale, șoproanele pustiĭ și obloanele căzute de mult. Bisericuța, dreasă, sclivisită și văruită, are în păretele din dreapta o piatră, sapată cu multă răbdare în întortocherea, suprapunerea, îngrămădirea slovelor, care spun ca zidirea e numai din aniĭ 1830, de supt Mitropolitul Grigorie cel bun și harnic. Dar zidul care încunjură o curte largă, zid făcut din bolovanĭ surĭ pușĭ în cadru roșu de cărămida, cum se vede în zidurile tîrgoviștene și în atîtea împrejmuirĭ de moscheĭ din Constantinopol, vorbește de o vreme maĭ veche, cînd biserica era de lemn.

Se slujește; oameniĭ abia încap înnăuntru; femeile poarta îmbrăcăminte de tîrg, curată, cu colorile viĭ; portul bărbaților e cel obișnuit la munte. Un cîntăreț, foarte aprins, dă atîta glas că zbîrnîie ferestile.

— Cîntă tare psaltul!

Un tînăr în haine orăşeneştĭ, care s'a luat după noĭ, de cum ne-a văzut în uşa bisericiĭ, zîmbeşte de vorba noastră, şi nu se poate ţinea a nu spune:

— Cel care cîntă, e psaltul din strana stîngă, măcar că azĭ e în dreapta.

Stă apoĭ un timp, se cugetă şi întregeşte.

— Că în dreapta-s eu. Dar azĭ nu pot: sînt răguşit.

— ?!

— Da, răguşit; aşa-s eŭ totdeauna cînd beaŭ.

În margenea satuluĭ coteştĭ pe dreapta, şi te coborĭ în rîpă pentru a trece Teleajenul. Sus aleargă înjghebarea, prea uşoară în aparenţă pentru a fi măreaţă, a unuĭ pod noŭ pentru linia, încă nestrăbătută de locomotive, ce duce de la Ploieştĭ în sus şi ale căriĭ cantoane, ce imită case de ţară, înlocuind greoiŭ cu ţigle coperişul de şindrilă revărsat slobod în jos, se văd răspîndite pe cîmpie. Apa şi-a rupt de cîteva zile prinsoarea de ghiaţă, lăsînd din ea falşe ţermurĭ stecloase; e aşa de mică, încît cursul eĭ limpede nu acopere măcar roata trăsurilor noastre.

Un al doilea sat are o prăvălie a căreia firmă urează în versurĭ tot răul aceluia ce ar dori răŭ stăpînuluĭ eĭ. La cîrciumă se face popasul ţuiceĭ calde Cîrciumarul ţine şi odăĭ de oaspeţĭ într'o

căsuță nouă, alăturată, pe care a zidit-o ca pentru domniĭ din oraș. O mare primărie încăpătoare iese cu toată siguranța la drum. Iar, în stînga, o cărare înghețată fuge, prin ogoarele înzăpezite, către biserica făcută în vremea cînd boieriĭ stăteaŭ la țară și aveau același Dumnezeŭ cu țeraniĭ lor. Crucile de morminte, foarte dese, au margenile scrijelate în tot chipul de a-pri meșterĭ săteștĭ; cîte una ține pe piept o cutiuță de lemn pentru candelă, în lipsa căreia paserile ceruluĭ îșĭ fac toate rosturile în ea. Ulcelele sparte lîngă cărbuniĭ risipițĭ arată grija curățiriĭ de păcate, prin miresme, a sufletelor zburate.

De-acolo încep Lipăneștiĭ: cel din jos maĭ în vale — și prin el trecem —, cel din sus maĭ departe, către munte. Mulțĭ dintre locuitorĭ sînt moșnenĭ, cu pămînturile lor vechĭ: aceasta se cunoaște și după mărimea și buna rînduială a caselor bine șindilite, alcătuite din maĭ multe încăperĭ, cu pridvorul de lemn pe stîlpĭ, cu tot felul de lucrurĭ scoase la aier, între care foarte frumoase scoarțe. Nu maĭ răsar în porțĭ prunciĭ golașĭ și desculțĭ de prin atîtea alte sate, ci omuleţĭ bine apărațĭ de frig, cari aŭ fața unor copiĭ deprinșĭ să mănînce. Țeraniĭ privesc în față și nu se căciulesc a bună-ziua după datinele șerbilor și clăcașilor de pe vremurĭ.

Ziua de astăzĭ îĭ strică însă prin frigurile petroliuluĭ. Adulmecătoriĭ de cîștig aŭ răzbătut

şi în această vale a Teleajenuluĭ şi, dacă nu se ridică până acum sondele, dacă brazda nu e spurcată cu zama neagră a pămîntuluĭ adînc, toate măsurile sînt luate pentru a începe, poate chiar în primăvară, scormonirile de încercare. Ceĭ maĭ mulţĭ dintre oamenĭ s'aŭ lăcomit să-şĭ vîndă ogoarele, ba uniĭ şi-au înstrăinat chiar, prin lungĭ arende, vatra caseĭ, din care nicĭ aşa nu se pricepeaŭ ce să facă.

Un drum îngust, printre îngrăditurile de nuiele ale unuĭ sat sărac, duce la mănăstirea Zamfira. Apropierea lăcaşuluĭ de adăpost al maicelor se simte prin ivirea cîte unuĭ culion de călugăriţă în curtea uneĭ gospodăriĭ de ţară cu copiĭ mulţĭ. Satul a fost odată al schituluĭ, şi oameniĭ se arată smeriţĭ la datul bineţelor, pe cînd copilăretul scoate chiote lungĭ şi strigă glume pentru Nemţiĭ cu petroliu din trăsură.

În mijlocul uneĭ marĭ livezĭ se pierd clădirile mănăstireştĭ, din care se descopăr maĭ departe numaĭ turnurile de lemn şi tinichea văpsită ale bisericiĭ celeĭ marĭ şi nouă. Cum aĭ trecut poarta, se vede însă vechea ctitorie a jupâneseĭ Zamfira, soţia luĭ Mano Apostolu, omul de încredere al Brâncoveanuluĭ, păzitorul juvaierelor sale din străinătate, şi a nuroriĭ sale, Smaranda Bălăceanca, urmaşa luĭ Constantin Aga, cel mort la Zîrneştĭ, luptînd, pentru Creştinătate şi pentru ambiţia sa, în rîn-

durile Nemților, și, prin bunica sa, mlădiță a lui Șerban-Vodă Cantacuzino. Îndată, pe strădițe întortochiate, răsar căsuțele maicelor sărace, de la margene. Aristocrația celor optzeci de ființi despărțite de lume, care li se pare zgomotoasă și încurcată, stă, în față, în cercul de case bune, minunat de sîrguitor îngrijite, care încunjură biserica de căpetenie, unde zi și noapte sînt îndatorite a merge pentru închinăciune. În cea mai frumoasă locuință șede o călugăriță care a scris și cărticele de cîntări și ar fi avînd o bibliotecă moștenită de la două din înnaintașele ei. E prea bolnavă însă ca să ni fie îngăduit a vedea vechile cărți ce se află în păstrarea dînsei.

Biserica din mijloc e un dar al Mitropolitului Nifon, care era un Ploieștean. A fost zidită în stilul de încăpătoare hală ce se obișnuia prin anii 1850. E bine mobilată și încălzită cu sobe de teracotă; păstrează picturile, de o minunată seninătate curată, ale lui Grigorescu tînăr, pe catapeteasmă. Interesant e diaconul, un teolog tînăr, care e de părere că șoarecii aŭ drepturi ce nu se pot atinge, asupra cărților vechi[1].

Vrednică de toată luarea aminte e însă ctitoria Zamfirei, de la care am găsit însemnări și într'o veche carte din anii 1730, în biserica cea

[1] De atunci a venit în locul lui un diacon învățat, părintele N. Popescu, cercetător priceput al vechii musici bisericești.

mare. Meşteriĭ plătiţĭ de dînsa, supraveghiaţĭ de un preot, aŭ lucrat după planul îndătinat al cruciĭ; frumoase săpăturĭ înflorite încunjură uşa şi ferestile. Urme de zugrăveală bună se văd pe unde s'a cojit brutala muruială de var. Icoana întinsă credincioşilor se sprijină pe un pupitru măiestru lucrat în lemn, şi alte două, cu incrustărĭ de sidef, ţin cărţile din strane. Intr'o innăditură e bolniţa, şi multe căpăţînĭ galbene se înşiră pe rafturĭ saŭ se amestecă în sicriaşe cu alte frînturĭ de oase, din care se ridică de obiceiŭ o cărămidă pe care e scrijelat în cirilice, care nu s'au părăsit încă în acest rost, numele răposateĭ.

Biserica slujeşte acuma satuluĭ sărac. Năsălia de lemn negru e răzimată de pridvor. Crucile săpate aspru cuprind tot micul cimitir în care se coboară din cînd în cînd şi trupul maicilor adormite. Un mormînt e de tot proaspăt, o fetiţă din sat care a fost adusă dăunăzĭ; cărbuniĭ rugăciunilor pentru iertarea sufletelor nu s'aŭ împrăştiat încă de vînt, şi bradul cununieĭ cu îngerul morţiĭ e încă verde; panglicile, florile de hîrtie, semne de bucurie zădarnică, se clatină trist la fiecare suflare.

LA MĂNĂSTIREA VERBILA.

Ieşim din Văleni pe lîngă şoseaua pietroasă care duce la Ploieştĭ, icĭ şi colo alăturĭ cu linia ferată nouă, la care lucrează de zor ţeranĭ din împrejurimĭ şi urîţĭ «specialiştĭ» sîrbĭ şi bulgarĭ. Cel d'intăiŭ sat bine rînduit pe margenile drumuluĭ, Gura Vitioareĭ, are o biserică nouă: la poartă e atîrnată o cutiuţă pentru sărmanĭ; am zărit pe preotul tînăr, în foarte frumoase odăjdiĭ, care-şĭ făcea prin sat «zi'ntăia» de August; la o mare distanţă se tîrîia un dascăl amorţit de vîrstă.

Ceva maĭ departe răsare dintre copacĭ frumoasa casă de ţară a unuia dintre proprietariĭ marĭ aĭ Ţinutuluĭ; lîngă Ploieştĭ un Evreŭ i-a luat locul. Aicĭ, el a rămas stăpîn.

Pe malul stîng al Teleajenuluĭ răsfirat în limpezĭ pîraie albastre pe un pietros cîmp de prund grăunţat se întinde, cu case maĭ slabe decît cele de la munte, dar în marĭ livezĭ de prunĭ, satul Măgurele, numit aşa după pădurĭ care s'aŭ prăpădit de atuncĭ. Are două bisericĭ: una din aniĭ '30, iar ceialaltă dela sfîrşitul veaculuĭ al XVIII-lea,

clădită de soția unuĭ boierinaș, mamă a unuĭ copil care nu purta numele soțuluĭ eĭ, dar moștenitoare a Filipeștilor, cum spunea însășĭ, cu mîndrie. Preotul e și învățător, și are și un han: face politică și, pe lîngă interesele luĭ, se zice că apără și pe ale țeranilor, cari aŭ de lucru cu proprietarul de viță nouă din casa cea frumoasă încunjurată de un parc des.

Aicĭ lăsăm drumul Ploieștilor, care duce îndată la satul Filipeștilor, și cotim pe lîngă un curat han romănesc, clădit în stil vechiŭ, la stînga. Mult timp rătăcim pe cîmpul pîrlit de soare, unde porumbul închircit ridică strujenĭ slăbănogĭ. La girezile de grîŭ, și aice a început treierul cu mașina pentru boierĭ, pe cînd oamenii lucrează prin curțile lor, după vechea datină, călcînd grîul cu caiĭ mînațĭ în jur cu sfîrcul biciuluĭ, saŭ strivind spicul supt picioarele încete ale boilor; prin unele ogrăzĭ, gospodariĭ aŭ început a-l și vîntura. Toată casa are de lucru; femeia are acum o valoare mare, pe cînd, spune vizitiul, un țeran din Vălenĭ, iarna nu e bine să o aĭ în casă, căcĭ hrana e puțină și lemnul scump. Pădurĭ se văd pe coastele din stînga, și satele albe cutează pe-aicĭ să se răsfire în vileag, pe povîrnișurile lor saŭ chiar pe culmea linieĭ de dealurĭ.

Un han deschide satul Mehedinţa, căruia i se zice Podeni -de-jos. Hangiul bătrîn, Romîn saŭ Grec, vinde masline, vin prost şi bere rece, din păhare cărora murdăria îngrămădită li dă o coloare specială. Ceva maĭ departe, o bisericuţă de bîrne te pofteşte să întri, prin versurĭ naive, scrise pe stîlpiĭ de lemn aĭ pridvoruluĭ. Inscripţia zugrăvită arată ca înnoitor pe un Grec arendaş de dăunăzĭ, al căruĭ chip se şi vede zugrăvit în portul luĭ răsăritean. Un biet copilaş străveziŭ de alb şi cu ochiĭ adînciţĭ în cearcăne negre, bolnav de frigurĭ rele, rătăceşte printre mormintele cu cruciuliţe de lemn, căutînd parecă locul în care curînd el însuşĭ va merge să se odihnească de nedreptatea acesteĭ lumĭ.

Satul se mîntuie cu case ţigăneştĭ, abia înjghebate: movilĭ de lut murdar între porumburĭ înnalte. Copiiĭ goĭ îşĭ arată pielea ca arama şi pîsla creaţă a păruluĭ stufos. Nu iese la drum, nu fac tumbe, nu cer de la «boierĭ» «gologanul». E un început de aşezare, de plugărie, cu alte moravurĭ. Săteniĭ cari aŭ pepenĭ verzĭ pe ogorul lor şi-ĭ scot în vînzare pe mesele de lemn din mijlocul cîmpuluĭ, adesea nepăzite de nimenĭ, nu par să aibă ca muşteriĭ fără plată pe pîrliţiĭ lor vecinĭ.

Drumul maĭ înşiră un sat, pe lîngă apa Cricovuluĭ, cu apa săracă pe obişnuita albie largă

de torent, sămănată cu pietrişul de ierĭ şi cel de sute de anĭ; din malul înnalt, de lut nisipos, iese, în oblojeala lor de scîndurĭ, conductele de fier, ţevile pline de petroliu ale Americanilor, cari-şĭ aŭ sălaşul la Apostolachi. Cărărĭ ascunse prin porumburile înnalte suie acelaşĭ deal, pe culmea căruia se răsfiră rîndurile drepte ale viilor nouă. Pe ele vin alene dintr'un sat, ascuns până întri în el, Ţigancele tuciuriĭ, cu puzderia copiilor pe lîngă poale. Este decĭ în apropiere un sat mănăstiresc, aĭ căruĭ locuitorĭ de astăzĭ, urmaşĭ aĭ vechilor robĭ, întrebuinţează maĭ bine saŭ maĭ răŭ — orĭcum, nu pentru o adevărată gospodărie statornică —, libertatea, «sfînta» libertate ce s'a dat părinţilor şi bunicilor lor.

Abia se vede, foarte de aproape, mănăstirea de care, sute de anĭ, a fost legat neamul lor. Dintr'o piaţă largă, ca de sat ardelenesc, vezĭ o întrare dărăpănată, prinsă într'un zid ca de cetate tare. De şi, cum spune o fărîmă de piatră zvîrlită în curte, acest brîŭ de piatră a fost înnoit cu totul pe vremea luĭ Vodă Caragea, acuma un veac numaĭ, de un egumen grec care avea interes să locuiască bine şi doria să nu fie prădat, dar ştia să-şĭ economisească banul, — vezĭ înnalte clădirĭ de cărămidă tare şi de piatră prin care se crapă ferestuicĭ pentru împuşcat în duşmanul ce ar veni de undeva din luncă, din viĭ, din pădurile vecine. Buruiana sălbatică năvăleşte curtea;

nicĭ preotul, pe care nu ştiŭ cine zicea că l-a găsit dormind în altar într'o zi de foc ca aceasta, nicĭ dascălul, care a trimes cheile printr'un băieţaş bălan în cămaşe neagră, care nu ştie să zică decît un «hì» de întrebare şi un «hìhì» de răspuns, nu-şĭ dau osteneala să facă, în acest bielşug de putere vegetală, măçar o cosire de fîn. Stăpîne peste tot locul întins sînt numaĭ albinele şi poate şerpiĭ de ruină, cari şi-ar avea bune culcuşurĭ între bîrnele dizlocate ale locuinţelor călugăreştĭ părăsite.

Întăiŭ s'ar părea că biserica are o formă ciudată. Te lămureştĭ însă îndată dacă ceteştĭ pisania cea veche, în două bucăţĭ de piatră aruncate de-asupra lespezilor scăriĭ, apoĭ cea nouă, stîngaciu scrijălată de un răŭ cunoscător al limbiĭ noastre şi al meşteşuguluĭ săŭ, dacă-ţĭ opreştĭ ochiĭ pentru ca să admirĭ uşa bătrînă, care a scăpat neatinsă de tragediile naturiĭ şi de prostia de comedie a oamenilor, dacă, încunjurînd prin bălăriile ce-ţĭ vin până la brîu şi mînînd înnainte un adevărat roiŭ de gîze îndîrjite, priveştĭ acelea din fereştĭ care au rămas în fiinţă.

A fost un lăcaş frumos şi trainic, mic, dar plin de armonie, ridicat, pe vremea luĭ Radu Călugărul, Radu fost Paisie, odinioară fecior de Domn adăpostit la mănăstirea Argeşuluĭ, de către boierĭ cari pe vremea luĭ nu maĭ aveaŭ trecerea, puterea, boieria de fapt de care se bucuraseră,

supt alt Radu, care, dacă n'a avut niciodată cîrja în mînă, a știut să învîrtă bine buzduganul: Radu de la Afumați. Una din pietrele, frumos și original săpate, în linii rotunde italiene, în dibace legăturĭ de slove, numește pe ctitori: Dragomir Spătarul, Toma Banul și pe maĭ micul lor tovarăș care poartă numele vechiŭ de Caraciŭ.. Alta va fi venind de la vre-un schit saŭ de la o bisericuță adausă, prinos al celuĭ d'intăiŭ egumen, Antonie.

Biserica de căpetenie a fost înnălțată după datinile moldoveneștĭ, lăsîndu-se la o parte încercarea, unică în felul săŭ, a luĭ Radu-cel-Mare, la Dealu. Era, și a rămas încă, înnaltă și îngustă: ferestile samănă prin tăietura liniilor cu acelea din Moldova, dar, sus, aceste liniĭ se mlădie încovoindu-se, iar jos cadrul se oprește înnainte de sfîrșitul deschizăturiĭ, printr'o întrerupere cochetă. Ușa e însă fără pereche: două liniĭ curbe care se taie în ogivă străbat o întrețesare de liniĭ drepte care formează patrate mărunte: pentru varietate s'a făcut cîte o scobitură în fiecare din pătratele acestea.

Soția luĭ Dragomir, Caplea, își pregătise, încă fiind în viață, piatra de mormînt, pe care n'a întregit-o nimenĭ la data lăsată în alb. Ea a rătăcit, după moartea soțuluĭ, multă vreme în Ardeal, dar tot aicĭ a venit să moară, tot supt piatra

eĭ i s'a întins trupul pentru odihna nimiciriĭ. Lîngă acest mormînt, foarte bine păstrat, e altul maĭ șters, maĭ neîngrijit săpat. Supt el se adăpostesc rămășițele unuĭ mare boier căzut în lupta împotriva Domnuluĭ săŭ, în castea unuĭ Domnișor tînăr și voinic, venit de peste munte. Stanciul, Marele-Vistier, vre-o rudă a luĭ Dragomir și a Capleĭ, a perit în Octombre 1544, la cea d'intăiŭ ciocnire între credincioșiĭ luĭ Radu Paisie și tovarășiĭ luĭ Basarab, zis Laiotă, drept «moștenitor» de țară și căpetenie de năvălitorĭ.

Cutremurul din 1802 a găsit biserica din Verbila răŭ ostenită de veacurĭ, căcĭ nicĭunul dintre domneștiĭ înnoitorĭ aĭ vremilor maĭ tîrziĭ nu s'a fost gîndit la dînsa. Zidul cu ușa și ferestile frumoase a rămas în picioare, dar coperișul, fruntea aŭ căzut, în acelașĭ timp cînd frînturĭ din cetatea de împrejmuire se desfăceaŭ în zgîlțîirea grozavă a scoarțeĭ de lut. Un egumen grec a dres cum l-a tăiat capul, zvîrlind pietrele de ctitorie pe o scară nouă, înnaltă, potrivind un pridvor de zidărie proastă peste care se cațără un cerdac de priveală pentru Sfinția Sa, puindu-șĭ numele pe acea lespede grosolan tăiată care s'a cocoțat de-asupra ușiĭ și acoperind părețiĭ cu o zugrăveală nouă, în care Radu Paisie și Stănilă «Filipescu»—alt ctitor, saŭ o «f ndacsie» grecească—aŭ inscripțiĭ în noua limbă sfîntă și primesc ca

vecin pe egumenul reparator şi pe colegul săŭ de la mănăstirea Mărginenilor.

*

Un scurt drum pe şoseaua ce se întinde dincolo de pustietatea pietroasă a Cricovuluĭ face sa se vadă pe dealul din a stînga ciudata «cula» cu clopotniţă de biserică şi livezĭ întinse a familieĭ Belu, greceşte Bellios, cu titlul austriac de baronie, căpătat după ce Vistierul cu acest nume al luĭ Vodă Carageà întemeiase, pe o cale care a rămas în amintirea poporuluĭ, şi o Vistierie proprie. Acest colţ de bielşug boieresc şi de mîndrie stăpînitoare face parte din Urlaţĭ.

Aicĭ, în gura Urlaţilor, în locul unde Cricovul scapă din strînsoarea dealurilor şi prinde a se zbegui pe întinderĭ şese, aicĭ a stat la 1711, în vară, Constantin-Vodă Brîncoveanu, cu cea din urmă oştire a Ţeriĭ-Româneştĭ, miĭ de boierĭ, boierinaşĭ, ostaşĭ de Curte şi «slujitorĭ» ţeranĭ, aşteptînd să vadă cum hotăreşte norocul războaielor de la Prut, ca să ştie dacă rămîne cu Turciĭ orĭ merge să se închine Împăratuluĭ celuĭ noŭ al Muscalilor. Acuma însă, pe malul drept al Cricovuluĭ, se răsfiră case de ţară, din care se ivesc două sfioase bisericuţe din veacul al XVIII-lea, cu acopereminte şi turnuleţe de tinichea văpsite urît în roşu închis. Iar două, treĭ strade alcătuiesc tîrgul Urlaţilor.

N'are a face cu Văleniĭ, deşi locurile sînt foarte frumoase. Aicĭ n'a fost nicĭ boierime localnica veche, nicĭ popas de negustorĭ şi cărăuşĭ din Braşov. Tìrgul s'a făcut în vremĭ maĭ nouă, rapede şi răŭ. O stradă îngustă îndeasă hanurĭ primitive, băcăniĭ, farmacie, oficiile administrative. Tot trecutul s'a dus, noul stil hìd domneşte în voie. Biserica, într'o piaţă, a fost ticăloşită, în stil mare, pretenţios, cu un pridvor căzut şi cu zugrăvelĭ proaste, care se şterg. O cocoană în multe zorzoane înnaintează maiestos, se întoarce în urmă pentru a constata impresia, şi trece maĭ departe.

E complementul «civilisaţieĭ» urlăţene.

UN VECHIŬ TÎRG STÎNS: BUCOVUL.

Dacă laşĭ, la marele sat al Lipăneştilor, drumul de la Văleni la Ploieştĭ, te înfunzĭ între marĭ lanurĭ de grîu, pe o moşie foarte întinsă. Tocmaĭ se treieră: patru locomobile lucrează de zor la înghiţitul snopilor, din cari desfac hrana bună, paiul zădarnic şi pleava, praful ce zboară în vînt. Proprietarul cel noŭ al mariĭ moşiĭ e un Evreŭ, care a cumpărat-o de la un înnaintaş romîn ruinat în parte prin lux. Dar grîul ce alege în maşinĭ nu e al luĭ, ci al sătenilor. Eĭ s'au înţeles între sine pentru a-şĭ aduce Nemţiĭ cu meşteşugul lor. Fiecare îşĭ are într'o mică arie produsul munciĭ sale, dar între eĭ se vede cea maĭ bună înţelegere, şi nicĭunul nu încearcă a trece înnaintea celuĭlalt saŭ a-ĭ încălca, orĭcum, drepturile.

Îndată se ajunge în străzile întortochiate ale unuĭ sat mare. Două curţĭ boiereştĭ întinse, cea din dreapta foarte frumoasa, amintind prin potrivirea aleasă şi modestia, discreţia sa, vechile

timpurĭ de gospodărie netrufașă, mărgenesc drumul, care se deschide apoĭ, cuprinzînd în mijlocul său biserica.

Frumoasă încunjurime trainică de cărămizĭ, zid de strajă și de luptă. Clădirea însășĭ se ridică dintr'un mare cimitir plin. Dintre toate mormintele iese la drum cîteva, cu cripta lor acoperită cu sticlă, cu marmura lor, cu fotografiile lor șterse. Te apropiĭ, și afli că acolo se odihnește Procopie Filitis, «născut în Turcia», și urmașiĭ săĭ, cari locuiesc în casele acelea solide pe care le-a lăsat vechimea.

Pereții sînt de cărămidă înnegrită; forma, cea îndătinată. O inscripție de la începutul veacului trecut nu spune niciun cuvînt despre vre-un Filitis: ea pomenește o întăie zidire de însușĭ cronicarul muntean Constantin Căpitanul Filipescu — care a fost deci și întemeietorul caselor proprietățiĭ — și de fratele acestuia, Aga Mateĭ; tace asupra temeiniceĭ reparațiĭ de nepotul de fiŭ al luĭ Constantin, Pană, de la care s'a păstrat o sumă de însemnărĭ, pe cărțĭ și pe odoare; în sfîrșit ea amintește că un noŭ Constantin Filipescu, acesta Mare-Vistier, a înnoit ctitoria înaintașilor săĭ.

Acum se lămurește schimbarea de stăpînire. Acest Constantin Vistierul a fost un om bogat, puternic, cu multă înrîurire în zilele luĭ, acum o sută de anĭ. Supt Constantin-Vodă Ipsilant, el

se bucura de o trecere deosebită la Curte, iar, cînd Rușiĭ luară în stăpînire Principatul, pe timpul războaielor napoleoniene, toate atîrnaŭ de la dînsul. La 1812, Țara-Românească se întoarse însă supt Turcĭ, și noul Domn, Ioan Carageà, socoti că fostul ajutător al Rușilor e un om primejdios, care trebuie prigonit. Îl trimese dar în surgun la țară — surgun din care se întoarse bătrînul cu totul zdrobit, numaĭ ca să moară —, și tot odată puse mîna pe moșiile luĭ. Aceasta fu dată luĭ Costandie Filitis, episcop de Buzăŭ, pe care îl adusese ruda sa, Mitropolitul Dosofteiŭ, și, la rîndul săŭ, și Costandie chemă din «Turcia» pe un al treilea Filitis, pe Procopie, acela al căruĭ chip se răsfață singur pe păretele ctitoresc de unde aŭ fost izgonite chipurile Filipeștilor vechĭ și noĭ.

Pe aceștia îĭ pomenește numaĭ pisania, astăzĭ neînțeleasă, însemnările de pe cărțile ce aŭ dăruit — una poartă supțirile slove delicate ale Căpitanuluĭ scriitor — și o icoană, pe jumătate putredă, pe bogat fond de aur, supt care vezĭ rugăciunea scrisă cu roșu pentru mîntuirea luĭ Constantin-Vodă, care e Brîncoveanu.

Bucovul — după Vălenĭ — era odată reședința ispravniculuĭ, sameșuluĭ și logofeților cari cîrmuiaŭ județul Săcuienilor; eĭ, ca și boieriĭ de la Curte, tocmiaŭ și dascălĭ pentru tîrgovețĭ. Dar,

în veacul trecut, județul — «sud Saac» al documentelor — a fost desființat. Casele de bîrne se ruinară, ulițele se acoperiră cu ţernă de ogoare. Satul de astăzĭ e făcut ceva maĭ tîrziu.

El e al proprietarilor, Orientalĭ prin sînge, Apusenĭ prin cultura lor parisiană. Maĭ sînt şi alțĭ Grecĭ în Bucov. O fabrică a adus Evreĭ, cari sînt mulțĭ, tarĭ şi obraznicĭ. Ba chiar un Italian şi-a făcut sălaşul printre țeranĭ, şi *donna* luĭ umblă în portul lelițelor din partea loculuĭ. Altfel, printre aĭ noştri, obişnuita sarăcie, obişnuitul întunerec; încercarea de a le schimba, pe care o face preotul, trece, fireşte, drept «instigație».

INSCRIPȚII DE MĂNĂSTIRĬ ȘI BISERICĬ.

I. VĂLENIĬ-DE-MUNTE.

A. Mănăstirea [1].

La intrare:

Cu ajutorul Tatăluĭ și al Fiuluĭ și al Sfîntuluĭ Duh s'a zidit această sfîntă mănăstire din temelie, care se cinstește hramul Uspenieĭ bogorodițe [Adormirea Nascătoareĭ de Dumnezeŭ], de dumnealuĭ Cluceriul Stoian Hagi și de jupîneasa dumnealuĭ Ilinca; [în]ceputu-s'aŭ în zilele Domnuluĭ nostru Io Șerban Cantacuzino Voevod, la leat de la Hristos 1680, și aŭ închinat-o la mănăstirea Cotrocenĭ, și, fiind nezugrăvită și neavînd slomn, îndemnatu-s'a dumnealuĭ jupînul Nicolae Buzăianu, ceauș za aprozĭ, cu jupîneasa dumnealuĭ Anastasia, fiind nepot jupîneseĭ Ilinca Hagiți, de aŭ zugrăvit-o și a facut slomnul; iar, cînd a fost la leat 7245 [1737], Maiu 31, la 3 pol ($^1/_2$) ceasurĭ de zi, fost-a cutremur mare, și s'a surpat această

[1] Ortografia veche a fost inlăturată: v. Iorga, *Inscripții*, II, Bucureștĭ, 1908.

sfîntă mănăstire; decĭ şi cu ajutorul Maicăĭ Precisteĭ îndemnatu-s'a părintele egumen chir Zaharia [monah], fiind năstavnic acesteĭ sfinte mănăstirĭ, care este de la Sfînta Gora, de la sfînta mănăstire împărătească şi patrierşească Iver, care se trage din părinţiĭ luĭ din cetatea Calipoli, care se tîlcuieşte româneşte Cetatea-Bună, şi a zidit această mănăstire din temelie în strane, şi cu treĭ turnurĭ, şi cu clopotniţa pe poartă, precum se vede; care această sfîntă mănăstire s'a început în zilele prea-luminatuluĭ Domn Io Constantin Nicolae Voevod, şi s'a săvîrşit în zilele prealuminatuluĭ Domn Io Mihaĭ Racoviţă Voevod, fiind Mitropolit Ţeriĭ-Româneştĭ chir N[eofit], la leat 7254 [1746], Iunie 4.

Pe uşă:

Zaharia, egumenul de la mănăstirea Iver şi ctitor din temelie sfinteĭ casiĭ aceştia; leat 7251 [1742-3]. Ioan tîmplar.

Vechea însemnare zugrăvită (traducere din greceşte):

La aniĭ 1802 de la Naşterea luĭ Hristos, la 14 ale luniĭ luĭ Octomvrie, Miercurĭ adecă, la al cincilea ceas, cutremur mare s'a făcut în părţile Ţeriĭ-Româneştĭ, toţĭ, micĭ şi marĭ, aŭ fost cuprinşĭ de cutremur tare, toate neamurile. Atuncĭ şi vestita biserică a Născătoareĭ de Dumnezeŭ, cum se arată aicĭ de faţă, în locul Vălenilor,

numită Adormirea Doamnei Noastre Maicei Fiului lui Dumnezeŭ, adecă Preasfînta, s'a zguduit, s'a tulburat și, la urmă, s'a dărîmat — cu toate că nu trecuse mult timp de cînd se clădise; și nu numai biserica și clopotnița, dar și tot cuprinsul de unelte ce era în ea. Acuma însă se înnoiește cu totul, din temelii, prea-strălucit și cinstit, de către cucernicii creștini, supt cuviosul, fericitul, prea-sfințitul Visarion, egumen al Cotrocenilor. Aŭ cheltuit împreună și alții mulți, cu destui bani, ca să săvîrșească această biserică. Fiind egumen veneratul și prea-respectatul domn Gherasim prea-sfințitul. Și s'a zugrăvit cu destule cheltuieli ale dumisale Moise polcovnicul, cu mîna mea, smeritul Nicolae, din vestitul oraș al Greciei Enos; la 1809, Iulie 8 (?), s'a isprăvit.

Pe morminte:

La leatul 1830, Mart 9, săvîrșitu-s'a robul lui Dumnezeŭ dumnealui Paharnicul Manolache Hristoscul [Hrisoscul], iar oasele sale s'aŭ așezat supt această piatră, dimpreună și cu doi coconi; în veci fie pomeniți.

Supt această piatră odihnește oasele răposatei roabei lui Dumnezeŭ Maria, soția... [*ros*].

Supt această piatră, într'această groapă odihnesc oasele dumnealui jupan Nicolae Buzăianul, biv Vel Șătrar, care s'aŭ îngropat la luna lui Oc-

tomvrie, la 30 zile, la această sfîntă mănăstire, fiind dumnealuĭ şi ctitor vechiŭ, în zilele preaînnălţatuluĭ Domn Ioan Costandin Nicolae Voevod, egumenind Sfinţia Sa părintele chir Zaharia monah, de la Sfetagora, de la mănastirea Iviru; la văliat 7254 [1746].

Supt această piatră se odihneşte oasele roabeĭ luĭ Dumnezeu Maria titora; 1810.

B. Biserica din Berceni.

Cu prea-slăvitul şi dumnezeescul ajutor ridicatu-s'a această sfîntă biserică în numele şi praznuirea Adormirea Maiciĭ Domnuluĭ în zilele Domnuluĭ Gheorghe Carageà Voevod, episcop Buzăuluĭ chir Costandie, şi săvîrşirea cu toate podoabele, după cum se vede, şi-aŭ luat acuş, 1835, Domn fiind Alecsandru Ghica-Vodă, episcop Buzăuluĭ chir Chesarie, prin osîrdia şi ajutor şi îndemnare dumnealor Andreĭ B., treti Logofăt, şi soţia Dobriţa, cu fiiĭ; † jupîn Iorga, soţia, Sultana, cu fiiĭ; † şi dumnealuĭ biv pîrcălab Panca, soţia, Joiţa, cu fiiĭ; † dumnealuĭ biv Logofăt Costandin, soţia Nastasie, cu fiiĭ; Piţ[oiu] Sor[e], cu soţia, Calţa. cu fiiĭ; şi alţĭ pravoslavnicĭ creştinĭ; 1835, Maiu 21.

C. Biserica Filip.

Această sfîntă şi dumnezeiască biserică s'au ridicat întru cinstea şi slava sfinteĭ Maiciĭ noastre,

Aducerii în biserică, și s'au facut în zilele luminatuluĭ Domn Ioan Alexandru Ipsilant Voevod, fiind episcop chiriu chir Costandie, și s'au făcut din temelie de robiĭ luĭ Dumnezeu Filip Logofăt, Soare Pițoiu; leat 1808, Iunie 10.

D. **Pe crucea de lîngă biserica din Berivoieștĭ.**

Hristos.

Și s'au ridicat această sfîntă cruce în zilele luĭ Nicolae-Vodă, de robiĭ luĭ Dumnezeu Costandin, Dobra, Rada, Bogoslov, Tudora, Dumitru, Mușa, Dragomir, Șerban, Maria, Voica, Lazăr...; Octomvrie 25, leat 7235 [1726].

E. **Biserica Sf. Ioan.**

Pe icoane (din grecește):

1818, 13 April. A luĭ Dumitru Buzat și a soțieĭ și a copiilor.

1820, April 202 [=22].

F. **Biserica Sf. Nicolae.**

Această sfîntă și dumnezeiască biserică s'aŭ ridicat din temelie întru cinstea și slava sf. ierarh Nicolae, sf. mucenic Gheorghie și a Sf. Spiridon și a Sfîntuluĭ Saveĭ cel sfințit, în zilele luminatuluĭ Împărat Nicolae Pavlovicĭ, fiind episcop sfinț. d. d. Chesarie, de robiĭ luĭ Dumnezeŭ

Radul Jipa, Sandul Popia, Ioniță Lăzăroiu, Zincă Lăzăroiu, Gheorghie Lăzăroiu, Andreiŭ Olteanu, Mîrzea Medelniceriu, Dumitru Buzăeanu, Ignatie Chirănoiu, Anghel Tabacu; 1833 s'aŭ poleit de fiiĭ răposaților de maĭ sus.

II. ALTE LOCALITĂȚĬ.

A. Mănăstirea Susana.

Inscripția, nouă, arată că Susana Arșicu a făcut la 1740 o biserică de lemn, că ea a fost clădită din piatră la 1840, cu ajutorul luĭ treti Logofat Filip din Văleni, stareță fiind Susana Albulețu, și că a treia reparație s'a făcut în 1880, cu ajutorul Brașovenilor Frangulea, N. Perlea și D. Pitiș, stareță fiind Natalia Perlea.

Note asupra mănăstiriĭ, cu unele documente, a dat răp. părinte Nifon, egumenul de la Sinaia.

Pe un *Octoih*:

1813, Dechemvrie 21. S'aŭ dăruit acest Octoih danie la sfîntul schit de maice călugărițe după apa Teleajenuluĭ, unde se prăznuește hramul sfîntuluĭ ierarh Nicolae de dumnealor Ene Blebea, soția dumnealuĭ, Dobra, i dumnealuĭ Stan Blebea, soția, Neacșea, ca să rămîie la acest sfînt schit nestrămutată, spre a dumnealor veșnica pomenire; amin Și s'aŭ scris prin popa Oprea Verzea din satul Săcele, în Cernatul.

B. Schitul Cheia.

La intrare:

Întru mare slava și lauda prea-sfinteĭ și de viață făcătoare și nedespărțiteĭ Troițe, întru a căreia cinste și hramul se prăznuiește, la anul 1835, Iulie 1-iŭ, s'aŭ rădicat această sfîntă biserică din temelie, cu toate împrejurările eĭ, în zilele prea-înnălțatuluĭ nostru Domn Alexandru Dimitrie Ghica-Vodă, cu voia frăține-săŭ, MareluĭDvornic Mihalache Ghica, stăpînul moșieĭ, de la carele s'aŭ și răscumpărat la anul 1846, cu blagoslovenia preasfințituluĭ nostru episcop Buzăuluĭ, d. d. Chesarie, de care s'aŭ și sfințit în anul 1839, Iulie 20, prin osîrdia și osteneala Preacuvioșieĭ Sale părinteluĭ Damaschin, ieromonah și stariț al sfîntuluĭ schit Cheia și a toată sinodia sa, și cu ajutorul și cheltuiala multor iubitorĭ de Hristos pravoslavnicĭ creștinĭ și marĭ ctitorĭ aĭ sfîntuluĭ lăcaș acestuia, spre veșnica lor pomenire.

În dosul păreteluĭ de intrare:

Întărirea celor ce nădăjduiesc spre tine întărește, Doamne sfînt, lăcașul tăŭ acesta pe care cu scump sîngele tăŭ l-aĭ cîștigat din osîrdia și osteneala Cuvioșieĭ Sale chir Damaschin ieromonahul, starețul sfîntuluĭ schit; 1839, August 26; Naum zograful.

Pe policandru:

Acest policandru s'aŭ dăruit la sfîntul schit din Teleajin, Țara-Românească, de dum. Drăgan Beteu și fiiĭ: Drăgan și Bucur, Săcele, Satulung, d'impreună cu soțiile dumnealor; Brașov, 16 Ianuarie 1838.

c. Biserica din Homoriciŭ.

Cu vrerea Tatăluĭ și cu ajutorul Fiuluĭ și cu îndemnarea Duhuluĭ Sfînt făcutu-s'aŭ această sfîntă biserică din temelia eĭ în hramul Maichi Precesteĭ Născătoare de Dumnezeu, de robiĭ luĭ Dumnezeŭ Căpitan Iañe, i cu soția dumnealuĭ, jupîneasa Anița, fata dumnealuĭ Nicula Țangarofa, în zilele prealuminatuluĭ Domn Io Mihaĭ Racoviță Voevod, ca să fie de bună pomenire, leat 7252, 1744 [cu cifre].

d. Biserica din Măgurele.

Cu vrerea Tatăluĭ și cu ajutorul Fiuluĭ și cu săvîrșirea Sfîntuluĭ Duh, dîndu-ni de la milostivul Dumnezeŭ ajutor și rîvnă dumnezeiască, am ridicat aceasta sfîntă și dumnezeiască biserică întru cinstea și lauda sfîntuluĭ prooroc și înainte-mergătorul Ioan Botezătorul, pentru ca să fie întru veșnica pomenire nouă și tuturor neamuluĭ nostru; care s'aŭ zidit din temelie de mine, jupăneasa Ancuța Oniceas[a?], ce mă trag din neamul dumnealor boierilor Filipeștĭ,

şi de prea-iubitul mieŭ fiŭ, Ioan Caramalau biv Vel Căminariŭ, şi s'a înfrumuseţat după cum se vede, cu toate cele trebuincioase bisericeştĭ, în zilele prea-înnălţatuluĭ nostru Domn Io Alexandru Ipsilant Voevod şi cu blagoslovenia Preasfinţieĭ Sale părinteluĭ episcopul Buzăul, Cozma, la leat 1780, la luna luĭ Septemvrie 11 (?), la anul de la Zidirea Lumiĭ 7290 [1781].

E. Schitul Vărbila

La scărĭ (din slavoneşte):

Acest hram al sfinteĭ Preciste Născătoare de Dumnezeŭ l-a făcut dumnealuĭ Dragomir Marele-Spătar şi dumnealuĭ Toma Ban, în luna luĭ Septemvrie 14 zile, anul 7048 [1539] Şi dumnealuĭ Caraciŭ, al doilea Vistier.

Tot acolo (idem):

Pe locul de închinare egumenul Andonie şi ieromonahul Sava aŭ făcut acest hram. Maistrul Ştefan a lucrat.

La intrare:

Cu vrerea Tatăluĭ şi cu ajutorul Sfîntuluĭ Duh s'a ridicat acest sfînt lăcaş după stricarea cutremuruluĭ, leat 1803, şi s'a isprăvit leat 1805, Maiŭ 20, cu cheltuiala Sfinţieĭ Sale părinteluĭ egumen Paisie eromonah Sinait, de la Eanaca *(sic)*, şi au

zidit-o şi zugrăvit, şi o împodobit-o cum se vede, şi pre afară, curtea, cu zid, cu poartă, cu case, în zilele Domnuluĭ Io Costandin Alexandru Ipsilant Voevod, episcop fiind Costandie Buzăuluĭ; şi prăznuieşte hramul Sfinteĭ Născătoare de Dumnezeŭ, Adormirea Marieĭ. Şi orĭcine cu ce s'ar milostivi, Dumnezeŭ să li primească. Amin.

Pe un mormînt (din slavoneşte):

A răposat robul luĭ Dumnezeŭ dumnealuĭ Stanciul Marele-Vistier pentru că îl prinseră... cînd Basarab Laiotă...; în zilele luĭ Io Radu Voevod...; veşnica luĭ pomenire; în anul 7053 [1544], luna luĭ Octomvrie 1 zi.

Pe altul:

A răposat roaba luĭ Dumnezeŭ jupîneasa Caplea, Marea —; s'a scris în luna —, în — zile, anul 7000 —.

La chipurile ctitorilor:

Prea-nobilul Vornic Stănilă (cet.: Stanciul) Filipescul.

Prea-cuviosul egumen domnul Paisie, care a clădit şi a zugrăvit biserica şi zidul din jurul mănăstiriĭ, cum se vede şi clopotniţa.

Egumenul de Mărgineni.

Io Radu Călugărul [= Paisie].

L. Biserica din Bucov.

La intrare:

Această sfîntă și dumnezeiască biserică, unde se prăznuiește hramul Nașterii Sfîntului Ioan Botezătorul și a Sfintei Troițe, și fiind din vechime zidită din temelie de cei mai înnainte ctitori, întru fericire unchii miei, dumnealui Costandin Mărgineanul Filipescu Vel Postelnic și de dumnealui Mateiŭ Filipescu Vel Agă, de la leat 1679, iar la 1802, Octomvrie 14, din pricina întîmplării ce s'au făcut, a marelui cutremur, cu totul s'au stricat, și, ca să nu se piarză această pomenire a neamului mieŭ și a mea, ca de acum înnainte să se pomenească în veci, din temelie m'am apucat cu toată osîrdia și am prefăcut-o, înfrumusețîndu-se după cum se vede, ca să fie spre pomenirea și spăsenia neamului mieŭ; ctitori, eŭ, Costandin Filipescu, Marele-Vistier, în zilele prea-înnălțatului Domnului nostru Io Costandin Alexandru Ipsilant Voevod, anul de la Hristos 1804 (?), Septemvrie 12.

CUPRINSUL.

De Gh. M. Murgocĭ:

	Pagina
Valea Teleajenuluĭ	3
Ploieştĭ-Slănic (Prahova)	8
Ploieştĭ, Văleniĭ-de-Munte, Mînecĭ, Zăganu	30

De N. Iorga:

Văleniĭ-de-Munte (1907)	47
Schitul Crasneĭ	54
Pe Teleajen-în-sus	58
La Măn stirea Susana şi Cheia	62
La Mănăstirea Zamfira	67
La Mănăstirea Verbila	74
Un vechiŭ tîrg stins: Bucovul	83
Inscripţiĭ de Mănăstirĭ şi Bisericĭ	87

FRAŢII N. MORCOVESCU

VĂLENII-DE-MUNTE (Piaţa Mare)

BĂCĂNIE şi FIERĂRIE.

Mare magasin cu coloniale, delicatese, cofetarie, ciocolată, dulceţurĭ de munte, brînzeturĭ şi unt-de-lemnurĭ fine.

Braşovenie, fierarie lucrata şi nelucrata, articole de menaj, vase de bucatarie, faianterie, deposit de tablă neagra şi plumbuita diferite mărci: 3 coroane, Bismark, etc., diferite ustensile pentru meseriaşi şi pentru gospodari.

RACHIERIE.

Asortata cu diferite bauturi fine ca Coniacuri si Biter pentru voiajuri, renumita tuica de Valeni, etc.

Vinurile cele mai fine, albe şi negre, de Nicoreştĭ, Odobeşti şi Dealul mare. — Champagne excelenta, diferite mărci.

RESTAURANT.

Bine aranjat. Bucatarie de gospodari. Se fac abonamente lunare şi saptaminale, cu preţurile cele mai convenabile. Curaţenie exemplara nelasînd nimic de dorit.

OTEL.

Camere restaurate din noŭ şi curat întreţinute, mobilier absolut noŭ. Pentru d-nii cari au cai şi trasur posedam grajduri pardosite, curte mare si polata pentru trasuri.

Persoanelor care au interese în orice direcţiune li facem transporturĭ cu trăsura noastra. Pentru greutatĭ, cu poştalion.

PREŢURILE CELE MAI CONVENABILE

Serviciul prompt şi cu atenţiune. Cântăriul drept.

Rugăm visitaţĭ magasinul.

Cu deosebita stima, Fraţiĭ N. MORCOVESCU.

NICOLAE ANASTASESCU

VĂLENII-DE-MUNTE

MARE MAGASIN CU COLONIALE ŞI DELICATESE

ŞINGURA GRĂDINA UNDE SE POATE GUSTA

CEA MAI DELICIOASA BERE DE BRAGADIRU, PROASPATA ŞI RECE

TOPICE

LIBRĂRIA ŞI PAPEŢERIA

CONST. PANAITESCU

VĂLENIĬ-DE-MUNTE

MARE DEPOSIT DE:

CARŢI SCOLARE şi LITERARE

ZIARE

Ustensile pentru birourĭ

MARE ASORTIMENT DE PARFUMERIE

CERNELURĬ VERITABILE

Ghiozdane, Creioane, Plăcĭ, Condeie, etc.

GRAMOFOANE

DIN FABRICELE CELE MAI RENUMITE

Articole pentru traforaj

RAME, DIFERITE FORME ŞI MARIMI.

Deposit de cărţĭ postale ilustrate.

Avînd la disposiţia onor. public un atelier special pentru mobilă, cu preţurile cele mai convenabile

Mersul trenurilor de călătorĭ, cu începere de la 10 23 MAIU 1909.

Tren de persoane No. 1 a. m. ora	Tren de persoane No. 3 a. m. ora	Tren de persoane No. 5 p. m. ora	Tren de plăcere No. 11 p. m. ora	Tren de băĭ No. 21 p. m. ora	STAŢIUNEA DE PLECARE	Tren de persoane No. 2 a. m. ora	Tren de persoane No. 4 a. m. ora	Tren de persoane No. 6 p. m. ora	Tren de plăcere No. 12 p. m. ora	Tren de băĭ No. 22 p. m. ora
9.40	2.15	6.45	—	—	↓ Ploeştĭ-sud c.f.r. ↑	8.00	12.50	5.50	—	—
9.57	2.32	7.02	7.09	7.10 ÷ tr. 5	Ploeştĭ-nord	7.48	12.38	5.38	8.35	8.10
10.06	2.41	7.11	7.18	7.20	Blejoiŭ	7.35	12.25	5.25	8.27	8.—
10.14	2.49	7.20	7.28 ÷ t.2	Circulă între: Ploeştĭ-Nord-Blejoiŭ pod Marţea, Joia, Sîmbăta şi în ajun. sărbăt.	Scăenĭ	7.27	12.17	5.17	8.18	Circulă între: Blejoiŭ pod-Ploeştĭ-Nord, Marţea, Joia, Sîmbăta şi în ajun. sărbăt.
10.28	3.03	7.34	7.42		Lipăneştĭ	7.17	12.07	5.07	8. —	
10.39	3.14	7.45	7.53		Măgurele	7.06	11.56	4.56	7.45 ÷ t.5	
10.50	3.25	7.56	8.04		Scăioşĭ	6.55	11.45	4.45	7.35	
10.59	3.34	8.05	8.13		Văleniĭ de munte	6.40	11.30	4.30	7.25	

Observaţiunĭ

Trenurile de plăcere vor circula numaĭ în zilele de Duminecă şi serbătorile următoare:
Sf. Treime 18/31 Maiŭ.
Sf. Const. şi Elena 21/2 Iunie.
Nast. Sf. Ioan 24/4 Iunie.
Sf. Petru şi Pavel 29/12 Iunie.
Sf. Ilie 20/2 August.
Schimb. la faţă 6/19 August.
Tăerea cap. sf. Ioae 29/11 Sept.
Adorm. Maicĭ Domn. 8/21 Sept.
Înnălţ. sf. Crucĭ 14/27 Sept.

Trenurile de băĭ circulă cu începere de la 1 9 Maiŭ/1 Iunie a. c.

Preţurile biletelor de călătorie pe linia Ploeştĭ-Văleniĭ-de-Munte.

NUMIREA STAŢIUNILOR	Ploeştĭ-Sud c. f. r. Dus I	Dus III	Dus şi întors I	Dus şi întors III	Ploeştĭ-Nord Dus I	Dus III	Dus şi întors I	Dus şi întors III	Blejoiŭ Dus I	Dus III	Dus şi întors I	Dus şi întors III	Scăenĭ Dus I	Dus III	Dus şi întors I	Dus şi întors III
Ploeştĭ-Sud	—	—	—	—	0,80	0,40	1,30	0,65	1,05	0,55	1,70	0,85	1,40	0,70	2,25	1,15
Ploeştĭ-Nord	0,80	0,40	1,30	0,65	—	—	—	—	0,80	0,40	1,30	0,65	0,80	0,40	1,30	0,65
Blejoĭ	1,05	0,55	1,70	0,85	0,80	0,40	1,30	0,65	—	—	—	—	0,80	0,40	1,30	0,65
Scăenĭ	1,40	0,70	2,25	1,15	0,80	0,40	1,30	0,65	0,80	0,40	1,30	0,65	—	—	—	—
Lipăneştĭ	1,85	0,95	3,00	1,50	1,20	0,60	2,00	1,00	0,80	0,40	1,30	0,65	0,80	0,40	1,30	0,65
Măgurele	2,35	1,20	3,80	1,90	1,75	0,90	2,80	1,40	1,35	0,70	2,20	1,10	1,00	0,50	1,60	0,80
Scăioşĭ	2,85	1,45	4,60	2,30	2,25	1,15	3,60	1,80	1,85	0,95	3,00	1,50	1,50	0,75	2,40	1,20
Vălenĭ	3,30	1,65	5,30	2,65	2,70	1,35	4,40	2,20	2,25	1,15	3,70	1,85	2,00	1,00	3,20	1,60

NUMIREA STAŢIUNILOR	Lipăneştĭ Dus I	Dus III	Dus şi întors I	Dus şi întors III	Măgurele Dus I	Dus III	Dus şi întors I	Dus şi întors III	Scăioşĭ Dus I	Dus III	Dus şi întors I	Dus şi întors III	Vălenĭ Dus I	Dus III	Dus şi întors I	Dus şi întors III
Ploeştĭ-Sud	1,85	0,95	3,00	1,50	2,35	1,20	3,80	1,90	2,85	1,45	4,60	2,30	3,30	1,65	5,30	2,65
Ploeştĭ-Nord	1,20	0,60	2,00	1,00	1,75	0,90	2,80	1,40	2,25	1,15	3,60	1,80	2,70	1,35	4,40	2,20
Blejoiŭ	0,80	0,40	1,30	0,65	1,35	0,70	2,20	1,10	1,85	0,95	3,00	1,50	2,25	1,15	3,70	1,85
Scăenĭ	0,80	0,40	1,30	0,65	1,00	0,50	1,60	0,80	1,50	0,75	2,40	1,20	2,00	1,00	3,20	1,60
Lipăneşti	—	—	—	—	0,80	0,40	1,30	0,65	1,05	0,55	1,70	0,85	1,50	0,75	2,40	1,20
Măgurele	0,80	0,40	1,30	0,65	—	—	—	—	0,80	0,40	1,30	0,65	0,95	0,50	1,60	0,80
Scăioşĭ	1,05	0,55	1,70	0,85	0,80	0,40	1,30	0,65	—	—	—	—	0,80	0,40	1,30	0,65
Vălenĭ	1,50	0,75	2,40	1,20	0,95	0,50	1,60	0,80	0,80	0,40	1,30	0,65	—	—	—	—

R. V. VĂLEANU & N. V. POPESCU

SUB-SEMNAȚII ANTREPRENORI AI BUFETULUI

GĂREI VĂLENII-DE-MUNTE

CU ÎNCEPEREA DE LA 15 IUNIE 1909

AM ARANJAT BUFETUL CU MÎNCĂRI CALDE ȘI RECI

— CU PREȚURILE CELE MAI CONVENABILE —

Asemenea avem un laborator special pentru:

PREPARAREA ZILNICĂ DE PRĂJITURÍ, CORNURÍ

BRÎNZOAICE, COZONACI ȘI DIFERITE DULCEȚURI

SE PRIMESC ORI CE COMENZI

DIFERITE BĂUTURÍ STRĂINE ȘI INDIGENE

* * * * * BOMBONĂRIE ȘI PATISERIE * * * * *

TIPOGRAFIA «NEAMUL ROMĂNESC»

VĂLENIĬ-DE-MUNTE

EXECUTĂ ORICE LUCRĂRI, PRECUM:

CĂRȚĬ ȘCOLARE	REGISTRE,
ȘI LITERARE,	CĂRȚĬ DE VISITĂ,
REVISTE, ZIARE,	FACTURĬ, ETC.

TOATE LUCRĂRILE SE EXECUTĂ

MAĬ EFTIN CA ORÎȘIUNDE

«Neamul Românesc» politic 15 b. numărul;
«Neamul Românesc Literar» 50 b. numărul.

PREȚUL: 50 BANĬ.